

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**VLOGA IN POMEN SVETOVNE BANKE:
PRIMER SLOVENIJE**

Dinko Ujčič

Ljubljana, december 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO
VISOKOŠOLSKEGA PROGRAMA

**VLOGA IN POMEN SVETOVNE BANKE:
PRIMER SLOVENIJE**

Kandidat: Dinko Ujčič

Vpisna številka: 04029967

Mentor: doc. dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, december 2010

IZJAVA O AVTORSTVU

Diplomskega dela

Podpisani Dinko Ujčič,

študent z vpisno številko 04029967, sem avtor diplomskega dela z naslovom
Vloga in pomen Svetovne banke: primer Slovenije

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za upravo v skladu z njenimi pravili,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki Dela FU.

Diplomsko delo je lektorirala Tinkara Žagar, prof. slovenščine.

Ljubljana, 22.12.2010

Podpis avtorja:

POVZETEK

Svetovna banka je zelo pomemben vir finančne pomoči državam v razvoju po celem svetu. Prav tako je zelo pomemben vir tehnične pomoči. Njeno poslanstvo temelji na boju proti revščini, strokovnosti za doseganje trajnih rezultatov za pomoč ljudem in državam po celem svetu z zagotavljanjem sredstev, krepitvijo zmogljivosti, delitvijo znanja in kovanjem partnerstev. S ponujanjem nizkih obrestnih mer, posojili brez obresti in z nepovratnimi sredstvi želi državam v razvoju nuditi storitve, ki vključujejo naložbe v izobraževanje, zdravje, javno upravo, infrastrukturo, finančni sektor, zasebni sektor, razvoj, kmetijstvo, okolje in upravljanje z naravnimi viri. Znotraj diplomskega dela bom ugotovil vpliv delovanja Svetovne banke na Slovenijo, smeri sodelovanja med njima in poiskal odgovore na to, kaj in koliko lahko od Svetovne banke pričakujemo, v čem je smisel biti član skupine, kako napredujemo in kakšni so trendi napredovanja. Slovenija je s sodelovanjem s Svetovno banko pridobila določeno moč pri odločanju o organiziranju, uvajanju in izvajanju programov, storitev in politik te skupine ter s tem možnost za uveljavljanje svojih interesov v Sloveniji sami in po svetu.

Ključne besede: Svetovna banka, obnova, razvoj, razvojni cilji tisočletja.

SUMMARY

ROLE AND IMPORTANCE OF THE WORLD BANK: THE CASE OF SLOVENIA

The World Bank is very important source of financial assistance to developing countries around the world. It is also very important source of technical assistance. Its mission is based on the fight against poverty, the expertise to achieve lasting results to help people and countries around the world with the provision of resources, capacity building, sharing knowledge and forging partnerships. By offering low interest rates, interest-free loans and grants to developing countries it offers services that include investment in education, health, public administration, infrastructure, financial sector, private sector development, agriculture, environment and natural resources management. Within the thesis I will discover the impact of World Bank activity on Slovenia, co-operation between them and find answers to what and how much we can expect from the World Bank, what is the point in being a member and what the trends of progress? In collaboration with the World Bank Slovenia has acquired a certain power to decide on the organization, establishment and implementation of programs, services and policies of this group as well as the opportunity to promote our own interests in Slovenia and abroad.

Key words: World bank, reconstruction, development, Millennium development goals.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU	ii
POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
KAZALO	v
1 UVOD	1
2 VZROKI NASTANKA IN ZGODOVINA DELOVANJA SVETOVNE BANKE ..	4
2.1 Vzroki nastanka	4
2.2 Zgodovina delovanja	4
2.3 Poslanstvo	6
2.4 Organizacija, članstvo, kapital in način glasovanja.....	7
3 VLOGA IN POMEN SVETOVNE BANKE V SODOBNEM ČASU	12
3.1 Dejavnosti in področja delovanja Svetovne banke	12
3.2 Sestava, organiziranost in cilji Svetovne banke	17
3.3 Viri finančnih sredstev in vrste kreditov	20
3.4 Aktivnosti Svetovne banke v svetu	28
4 SVETOVNA BANKA IN SLOVENIJA	30
4.1 Kratka zgodovina prehoda iz komunizma v EU	30
4.2 Sodelovanje Slovenije s Svetovno banko	31
4.3 Pregled najpomembnejših projektov sodelovanja	33
4.3.1. Projekt oskrbe Slovenskega primorja in Istre z vodo in kanalizacijo	33
4.3.2. Projekt oživitve naložbene dejavnosti v Sloveniji	33
4.3.3. Projekt opuščanja ozonu škodljivih snovi v Sloveniji	34
4.3.4. Projekt varovanja okolja iz leta 1996	35
4.3.5. Projekt registracije nepremičnin 1999.....	36
4.3.6. Zemljiški kataster in kataster stavb	39
4.3.7. Zemljiška knjiga	40
4.3.8. Razvoj sistema obdavčenja in vrednotenja nepremičnin.....	40
4.3.9. Projekt razvoja upravljanja sistema zdravstvenega varstva	42
4.4 Pogled v prihodnost	42
5 ZAKLJUČEK.....	46
LITERATURA	48
VIRI.....	49

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2005.....	21
Grafikon 2: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2009.....	22
Grafikon 3: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2005 po področjih..	22
Grafikon 4: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2009 po področjih..	23

KAZALO TABEL

Tabela 1: IDA polnitve	21
Tabela 2: Aktivnosti MIGA po regijah v proračunskem letu 2005.....	24
Tabela 3: Aktivnosti MIGA po regijah v proračunskem letu 2007.....	24
Tabela 4: Aktivnosti MIGA po regijah v proračunskem letu 2009.....	25
Tabela 5: Pregled finančnih sredstev po podprojekti in letih v EUR.....	38
Tabela 6: Tipi prilagajanj na podnebne spremembe v prihodnosti.....	44

KAZALO UPORABLJENIH KRATIC

AAA	Oznaka organizacij z odlično boniteto
GEF	Geografski informacijski sistem
IBRD	Mednarodna banka za obnovo in razvoj
ICSID	Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov
IDA	Mednarodno združenje za razvoj
IFC	Mednarodna finančna inštitucija
IMF	Mednarodni denarni sklad
MAP	Program boja proti AIDS-u
MIGA	Mednarodna agencija za zavarovanje investicij
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
USD	Ameriški dolar
WB	Svetovna banka
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Svetovna banka je mednarodna finančna ustanova, ki državam v razvoju nudi finančno in tehnično pomoč za razvojne programe za zmanjševanje revščine. Ustanovljena je bila predvsem za pomoč pri obnovi evropskih držav in Japonske po 2. svetovni vojni. Sestavljata jo dve organizaciji (WB, 2009):

1. Mednarodna banka za obnovo in razvoj (IBRD) in
2. Mednarodna zveza za razvoj (IDA).

Skupina Svetovne banke vsebuje še Mednarodno finančno korporacijo, Multilateralno agencijo za investicijske garancije in Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (WB, 2009). Delovanje banke je usmerjeno predvsem v države v razvoju, zlasti najmanj razvite, srednje razvitim državam pa nudi posojila z obrestnimi merami, ki so nekoliko nad stroški financiranja nje same. Sredstva Svetovne banke so ponavadi vezana na določene zaveze prejemnic pomoči, kot npr. demokratizacija, preprečevanje korupcije, izboljšanje javnih financ, reforme gospodarskega sistema in podobno. Ob finančni pomoči državam članicam nudi tudi tehnično pomoč pri izvajanju reform, izvaja gospodarske analize, financira nevladne organizacije, izračunava indeks človekovega razvoja in deluje na drugih področjih razvoja (WB, 2010).

Dolgoročni cilj Republike Slovenije je poglobitev in utrditev položaja v mednarodnih finančnih organizacijah in posledično v mednarodni finančni skupnosti. Glavne naloge se nanašajo, poleg sodelovanja z mednarodnimi finančnimi institucijami, še na sodelovanje z vladami in drugimi organizacijami s ciljem pridobiti ugodne finančne vire za financiranje in sofinanciranje projektov, ki so strateškega pomena za nadaljnji razvoj države. V letih samostojnosti si je Slovenija v mednarodnih finančnih krogih zagotovila visok ugled, ki se odraža tudi na ceni denarja. Država se lahko zadolžuje po obrestni meri, ki velja za razvite države, in stroški kreditov zato predstavljajo manjšo dejansko obveznost za proračun, ugodni garancijski pogoji pa zmanjšujejo tudi neposredne obveznosti za proračun.

Leta 2000 je Slovenija pričela s postopkom graduacije v skupino razvitih držav pri Svetovni banki, kar pomeni, da ji Svetovna banka priznava status razvite države, hkrati pa od nje pričakuje, da se aktivno vključi v sofinanciranje različnih projektov Svetovne banke. Preteklo sodelovanje je bilo uspešno tako za Slovenijo kot tudi Svetovno banko. Slovenija je od Svetovne banke prejela finančno in strokovno pomoč, Svetovna banka pa se je pri tranziciji Slovenije veliko naučila. Slovenija je s tem prešla v Svetovni banki iz skupine posojiljemalk v razvite države donatorke. Pri tem je pomembno, da se Slovenija po svojih močeh izkaže kot aktivna udeleženka pri obravnavi aktualnih vprašanj, povezanih z bojem za odpravo revščine, ki jih razvite države vodijo preko tako imenovane pomoči nerazvitim državam. Zato je tudi Vlada RS sprejela sklep, da Slovenija sodeluje pri

polnitvah Mednarodnega združenja za razvoj. Svetovna banka je pomembna inštitucija z velikim vplivom na svetovni ravni, s tem tudi za Slovenijo, zato sem preučil vpliv vključevanja Republike Slovenije v delovanje Svetovne banke na domače gospodarstvo.

Na svoji poti razvoja in poti v Evropsko unijo je Slovenija potrebovala med drugim finančno in tudi svetovalno pomoč mednarodnih finančnih institucij. Z nekaterimi je sklenila članstvo, z drugimi ima sklenjene sporazume o poslovnem sodelovanju. Z njihovo pomočjo smo »danes« prestopili prag in vstopili v elitno skupino razvitih držav sveta. V njej je Slovenija poslej posojilodajalka in lahko soodloča pri vprašanjih s področja mednarodne finančne ureditve. Zaradi aktivnega sodelovanja s Svetovno banko je Slovenija deležna tudi kar nekaj ugodnosti, kot so npr. izboljšanje bonitete, boljši finančni pogoji pri najemanju posojil za banke in podjetja, soodločanje pri vprašanjih mednarodne finančne ureditve.

Ključni namen diplomskega dela je tako spoznati Skupino Svetovne banke, s katero Slovenija sodeluje, in njene vloge. Cilji dela s pomočjo prispevkov različnih avtorjev so:

- preučiti, raziskati in predstaviti obstoječe stanje na področju delovanja Svetovne banke na Slovenijo;
- predstaviti bistvene značilnosti tega razmerja: njegovo vlogo, pomen in temeljna pravila, na katerih sloni;
- ugotoviti vpliv sodelovanja med njima;
- opredeliti, kaj in koliko lahko od Svetovne banke pričakujemo;
- v čem je smisel biti član skupine;
- kako napredujemo in kakšni so trendi napredovanja.

Raziskava je vključevala strokovno poglobitev in znanstvenoraziskovalno raven. Metode dela, ki sem jih pri raziskovanju uporabljal, temeljijo na interpretaciji sodobne literature s področja bančništva in Svetovne banke oziroma **razmerja** med skupino Svetovne banke in Slovenijo. Pri znanstvenem raziskovanju, oblikovanju in predstavitvi rezultatov raziskovanja sem uporabljal odgovarjajoče kombinacije metod, ki jih opredeljujem v nadaljevanju.

V prvem delu diplomskega dela sem podal teoretične osnove. Pri njihovem oblikovanju so mi bile pri posameznih točkah v pomoč naslednje metode:

- metoda deskripcije,
- metoda klasifikacije,
- metoda kompilacije,
- metoda abstrakcije in konkretizacije,
- metoda specializacije.

Vse uporabljene metode izhajajo iz metode analize primarne in sekundarne literature, torej poročil, zbornikov, znanstvenih in strokovnih člankov ter ostale dostopne literature.

Za dokončno konceptualizacijo raziskovalnega problema in pripravo hipotetičnih izhodišč raziskovanja sem z metodo analize in sinteze ocenil vse relevantne značilnosti predmeta raziskovanja.

Diplomsko delo poleg povzetka in zaključka vsebuje štiri poglavja. Zasnovano je tako, da je v uvodu na kratko predstavljena vsebina diplomskega dela, ki se jo v nadaljnjih poglavjih podrobneje preuči, izpostavljeni so nameni in cilji, ki jih namerava delo doseči, ter opredeljene uporabljene raziskovalne metode, potrebne za uresničevanje dela samega.

Uvodu sledi drugo poglavje, kjer so predstavljeni vzroki nastanka Svetovne banke in kronološki pregled delovanja po obdobjih prevzemanja »krmila« banke, opisane institucije znotraj Skupine Svetovne banke in poslanstvo.

V tretjem poglavju sta opredeljena vloga in pomen Svetovne banke, kjer preko opredelitve misije banke za zmanjševanje revščine, razvoja naložb v okolje, povečanja zaposlitvenih možnosti idr. preide na operativne težave, opredelitev razmerja med Mednarodnim denarnim skladom in banko, oriše dejstva in ključne dejavnike ter se osredotoči na vsa področja delovanja Svetovne banke v svetu.

Četrto poglavje je namenjeno opredelitvi razmerja med Svetovno banko in Slovenijo, predvsem glede dosedanjih aktivnosti v skupnih projektih, strategiji CAS ter sam pristop k skupini Svetovne banke, nenazadnje je tu pomembna graduacija iz skupine posojiljemalk v skupino razvitih držav. V zaključku je povzeta vsebina dela, izpostavijo se dobre in slabe strani sodelovanja Slovenije z banko in temeljne ugotovitve dela.

2 VZROKI NASTANKA IN ZGODOVINA DELOVANJA SVETOVNE BANKE

2.1 VZROKI NASTANKA

Skupina Svetovne banke je mednarodna finančna institucija, ki jo uvrščamo med mednarodne banke za financiranje razvoja (v nadaljevanju MBFR). Je ena najstarejših MBFR in najplivnejša med vsemi mednarodnimi bankami za financiranje razvoja. Osnovni namen MBFR je zagotavljanje sredstev, ki jih pridobijo z zadolževanjem na mednarodnih finančnih trgih, z donacijami predvsem bogatejših držav članic, in jih namenjajo za financiranje gospodarskega razvoja članic. Nastanek, razvoj in kronologija Svetovne banke se v največji meri nanaša na IBRD, kot prvo ustanovljeno institucijo in glavno predstavnico, skupaj z IDA, v zgodovini in danes.

V začetku poslovanja leta 1946 je imela Svetovna banka 38 članic. Prvo povečanje je zabeleženo v petdesetih in šestdesetih letih, ko je večino držav, ki so postale članice banke, postalo neodvisnih. Zaradi povečanja in sprememb se je pojavila potreba po razširitvi Svetovne banke, tako da danes vključuje pet samostojnih mednarodnih razvojnih institucij (Krugman in Obstfeld, 2000, str. 21–28):

- Mednarodna banka za obnovo in razvoj (International Bank for Reconstruction and Development) – IBRD;
- Mednarodno združenje za razvoj (International Development Association) – IDA;
- Mednarodna finančna korporacija (International Financial Corporation) – IFC;
- Mednarodna agencija za zavarovanje investicij (Multilateral Investment Guarantee Agency) – MIGA;
- Mednarodni center za arbitraže iz investicij (International Centre for Settlement of Investment Disputes) – ICSID.

2.2 ZGODOVINA DELOVANJA

Svetovna banka je bila ustanovljena na konferenci julija leta 1944 v Bretton Woodsu kot Mednarodna banka za obnovo in razvoj (v nadaljevanju IBRD), sočasno z Mednarodnim denarnim skladom (International Monetary Fund – IMF). Osnovni cilj brettonwoodskega monetarnega sistema, ki je nastal ob koncu 2. svetovne vojne in propadel leta 1971, je bilo postaviti temelje nove mednarodne denarne ureditve. Na konferenci je sodelovalo 44 držav, predvsem je šlo za današnje industrijsko razvite države in nekatere današnje države v razvoju iz Latinske Amerike. Na konferenci so razpravljali o dveh predlogih, in sicer o predlogu Velike Britanije in predlogu ZDA. Predlog Velike Britanije je bil, da je potrebno vzpostaviti takšen mednarodni denarni sistem, ki bi omogočal mednarodno likvidnost in državam s plačilnobilančnim primanjkljajem omogočal prilagajanje, ki od njih

ne bi zahtevalo trgovinskih omejitev. Predlog je bil, da se oblikuje nova mednarodna valuta, imenovana »bankor«. Določena naj bi bila z zlatom, države, vključene v sistem, pa naj bi jo sprejemale kot enakovredno zlatu. Sistem bi bil tako vezan na mednarodno valuto, za izdajanje le-te bi skrbela mednarodna institucija, ki bi prejela sredstva od držav s presežkom in jih posojala državam s primanjkljajem, kar bi zagotavljalo odpravljanje plačilnobilančnih neravnotežij.

1945–1968

Od njene zasnove do leta 1967 je imela banka relativno nizko raven posojil. Obstajali so davčni konservativizem in skrbni pregledi posojilnih vlog. Osebe banke je poskušalo najti ravnotežje med prednostnimi nalogami zagotavljanja posojil za obnovo in razvoj s potrebo po zagotavljanju zaupanja v banko. Predsednik John McCloy je izbral Francijo za prvo prejemnico pomoči Svetovne banke; dve drugi prošnji iz Poljske in Čila sta bili zavrjeni. Posojilo, ki je bilo odobreno pod strogimi pogoji, je znašalo 987 milijonov dolarjev, polovico zahtevanega zneska, saj so bili v posojilu vkomponirani strogi pogoji. Osebe Svetovne banke je spremljalo uporabo sredstev in skušalo zagotoviti, da bo francoska vlada predstavila uravnotežen proračun in dala prednost odplačilu dolga do Svetovne banke pred drugimi vladami. State Department je dal jasno vedeti, da mora francoska vlada komunistične elemente v kabinetu vlade odstraniti. V skladu s tem diktatom je odpravila komunistično vladno koalicijo in takoj zatem je bilo posojilo za Francijo odobreno. Marshallov načrt iz leta 1947 je povzročil spremembo posojil, saj so mnoge evropske države prejele pomoč, ki je tekmovala s posojili Svetovne banke. Poudarek je bil na preusmerjanju na neevropske države in do leta 1968 so posojila namenili za projekte (pristanišča, avtoceste in elektrarne), ki bi omogočili državi posojilojemalki odplačilo posojil.

1968–1980

Največji poudarek je namenjala banka financiranju velikih industrijskih in infrastrukturnih objektov, saj je ocenila, da je prav investiranje v takšne projekte ključnega pomena za hitrejši razvoj gospodarstva, to pa naj bi koristilo vsem slojem prebivalstva. Zaradi povečanega obsega poslovanja se je število 400 zaposlenih iz leta 1961 povečalo leta 1971 na 1300 zaposlenih.

Zaradi pretežne usmerjenosti financiranja v velike industrijske in infrastrukturne objekte in zanemarjanja investiranja v razvoj podeželja, zdravstva in izobraževanja je prišlo do naraščajočega problema revščine in do vse večje gospodarske razlike v posameznih državah v razvoju. Dotedanji koncept se je izkazal za neuspešnega. Novi koncept, ki je bil postavljen, je imel v ospredju tri cilje: gospodarsko rast, zmanjševanje revščine in zagotovitev osnovnih potreb prebivalstva. Za doseganje le-teh je Svetovna banka začela pospešeno financirati v razvoj podeželja (kmetijstvo), zdravstvo, izobraževanje,

zagotavljanje dostopa do čiste vode in sanitarij, stanovanjsko izgradnjo in razvoj urbanih področij. Leta 1973 in 1974, ko je prišlo do povečanja cen nafte, so pomembnejše mesto v financiranju dobili tudi projekti, povezani s proizvodnjo alternativnih energetskih virov.

1980–1989

V tem obdobju so države v razvoju izgubile dostop do sredstev na mednarodnih finančnih trgih, pojavil se je problem njihove zunanje zadolženosti, zato je prišlo do uvedbe programskega financiranja, ki se od projektnega, ki je bilo prisotno v prejšnjih obdobjih, razlikuje v tem, da so programski krediti pogojeni z izvajanjem določenega programa, obdobje črpanja pa je bistveno krajše kot pri projektnih kreditih. Banka je začela odobravati kredite za zmanjševanje dolžniške obremenjenosti držav članic do tretjih upnikov, ki so jih predstavljale predvsem komercialne banke, v začetku devetdesetih let pa je v sodelovanju z nekaterimi specializiranimi institucijami Združenih narodov ustanovila institucijo (Global Environmental Facility) za pomoč državam v razvoju in državam v tranziciji pri financiranju okoljskih projektov in se tako začela posvečati tudi ekološkemu aspektu gospodarskega razvoja.

1989–danes

Od leta 1989 je Svetovna banka spremenila politiko v odgovor na kritike iz mnogih skupin v svetu. Okoljske nevladne organizacije in ostale skupine so bile vključene v posojilno politiko banke, da bi ublažili učinke preteklosti, ki je spodbudila tako ostre kritike. Bančni projekti vključujejo tudi zelene pobude (WB, 2009).

2.3 POSLANSTVO

Skupina Svetovne banke je največji vir razvojne pomoči na svetu, saj letno zagotavlja preko 30 milijard dolarjev posojil. Pri tem uporablja veliko število finančnih virov, strokovnjake in njihovo znanje za vzpostavitev stabilne in trajne gospodarske rasti. Glavni cilj in poslanstvo Svetovne banke je odprava revščine.

V Svetovni banki se države članice delijo na posojilojemalke in tiste, ki odločajo. V prvi skupini so predvsem države v tranziciji in države v razvoju. Te države imajo možnost Svetovno banko prositi za tehnično pomoč, posojilo, garancijo in politične nasvete. V drugi skupini so države, ki vplačujejo v banko (vse države vplačujejo kvote), ne morejo pa od banke dobiti posojil. Te države večinoma naprošajo za tehnično pomoč pri prilagajanju domače zakonodaje ali pri določenih specifičnih problemih.

Svetovna banka pomaga državam tudi pri zagotavljanju in spodbujanju pogojev za privabljanje tujih investicij. Države tako s pomočjo Svetovne banke spreminjajo celotna

gospodarstva in krepijo bančne sisteme. Poleg tega pa investirajo še v infrastrukturo, človeški kapital in ohranjanje čistega okolja, kar stopnjuje produktivnost in privlačnost zasebnega sektorja. Preko garancij Svetovne banke, zmanjševanja političnega tveganja in v povezavi z institucijo IFC tuji investitorji zmanjšajo tveganje države in lahko več vlagajo v države v tranziciji in države v razvoju (MF, 2010).

2.4 ORGANIZACIJA, ČLANSTVO, KAPITAL IN NAČIN GLASOVANJA

Organizacije, ki sestavljajo skupino Svetovne banke, so v lasti vlad držav članic, ki imajo pristojnost odločanja o vseh zadevah znotraj organizacije, vključno s politiko, financami in z vprašanji članstva. Države članice upravljajo Svetovno banko preko Sveta guvernerjev in Odbora izvršnih direktorjev. Ti organi urejajo najpomembnejše odločitve Svetovne banke. Za pridobitev članstva v skupini Svetovne banke se mora posamezna država najprej pridružiti Mednarodnemu denarnemu skladu, šele nato pa Mednarodni banki za obnovo in razvoj, katere članstvo je pogoj za včlanitev v preostale organizacije skupin Svetovne banke, kot so Mednarodno združenje za razvoj, Mednarodna finančna korporacija in Mednarodna agencija za zavarovanje investicij. S članstvom v Mednarodnem denarnem skladu in po posvetovanju z osebjem Svetovne banke podpredsednik Corporate sekretariata koordinira članstvo bodoče članice, o katerem imata zadnjo besedo Svet guvernerjev in Odbor izvršnih direktorjev. Z včlanitvijo postane država članica imetnik premoženja banke v obliki delničarstva. Velikost delničarja banke je tako kot v MDS odvisna od velikosti gospodarstva države, tako so tudi stroški naročnine faktor kvote vplačanega denarja v MDS. Obstaja obvezni del vpisa, ki predstavlja 88,29 % kvote, ki jo država vplača v MDS. Poleg tega pa je država dolžna kupiti 195 delnic banke (120.635 USD na delnico, kar odraža povečanje kapitala iz leta 1988). Od teh 195 delnic država plača 0,60 % v gotovini (USD), medtem ko je 5,40 % plačano v domači valuti države, USD ali z netrznimi vrednostnimi papirji. Preostali znesek lahko banka zahteva kot plačilo, ko in v kolikor je to potrebno. Posamezna država lahko naroči še 250 dodatnih delnic, za katere pa se ne zahteva plačilo v času članstva, ampak sodijo med odpoklicljiv kapital. Članstvo v vseh institucijah hkrati ni obvezno, zato imajo posamezne institucije znotraj Svetovne banke različno število članic:

- Mednarodna banka za obnovo in razvoj 187,
- Mednarodno združenje za razvoj 170,
- Mednarodna finančna korporacija 182,
- Mednarodna agencija za zavarovanje investicij 175,
- Mednarodni center za arbitraže iz investicij 144.

Banka ima Svet guvernerjev, Odbor izvršnih direktorjev, predsednika ter druge funkcionarje in osebje za svoje naloge. Organizacijska struktura Svetovne banke je v svojem bistvu zelo podobna organizaciji Mednarodnega denarnega sklada (v nadaljevanju MDS). Tako v obeh obstajajo:

1. Svet guvernerjev,

2. Odbor izvršnih direktorjev, namesto direktorja kot pri MDS poznajo v SB predsednika,
3. Komiteji, in sicer Razvojni komite Svetovne banke in Monetarni in denarni komite MDS.

Vsa pooblastila banke se dodelijo Svetu guvernerjev (v nadaljevanju Svet). Svet je tudi v Svetovni banki najvišji organ. Vsaka država članica imenuje svojega predstavnika in namestnika. Predstavniki je običajno minister za finance, guverner centralne banke oziroma določena oseba podobnega ranga, imenovana za dobo 5 let. Guvernerji določijo tudi svojega predsednika. Predstavniki se sestajajo enkrat letno, v septembru, ter sprejemajo najpomembnejše odločitve za banke (Mrak, 2002, str. 432). Svet lahko prenese na Odbor izvršnih direktorjev (v nadaljevanju Odbor) izvajanje vseh pristojnosti Sveta, razen (WB, 2010):

- sprejema novih članic in določanja pogojev za njihov sprejem,
- povečanja ali zmanjšanja osnovnega kapitala,
- suspenza članice,
- odločati o pritožbah glede sporazuma, podanih s strani Odbora,
- dogovarjanja za sodelovanje z drugimi mednarodnimi organizacijami (razen neformalnih začasnih sodelovanj administrativne narave),
- odločiti o trajni zaustavitvi delovanja banke in razdelitvi premoženja,
- odločati o razdelitvi čistega dobička banke.

Svet guvernerjev se sestaja na letnem zasedanju in vseh drugih zasedanjih, kot jih določi sam ali pa jih skliče Odbor. Sejo Sveta skliče Odbor, kadarkoli to zahteva 5 članov ali člani, ki imajo eno četrtino skupne volilne pravice. Sklepčnost katere koli seje je določena z limitom, ki znaša najmanj dve tretjini skupne volilne pravice. Svet lahko s predpisom določi postopek, po katerem lahko Odbor, če meni, da je to v interesu banke, doseže glasovanje guvernerjev o osebnih vprašanjih brez sklicevanja seje Odbora. Guvernerji in namestniki so kot člani brez nadomestila za udeležbo na sejah, jim pa banka plača razumne stroške za udeležbo na sejah (WB, 2010).

Enako kot pri skladu je tudi pri Svetovni banki dejanska operativa Odbor izvršnih direktorjev. Izvoljen je za dobo 2 let. 8 največjih držav članic,¹ merjeno po vložnem kapitalu, imenuje svoje predstavnike, ostalih 16 pa je voljenih. Vsak direktor imenuje namestnika z vsemi pooblastili v primeru direktorjeve odsotnosti. V primeru direktorjeve navzočnosti pa namestnik lahko sodeluje na seji, vendar ne glasuje. Odbor se sestaja dvakrat tedensko, njegova moč glede določenih politik pa je manjša od moči sklada, večinoma zaradi delovanja na mikroekonomskem področju, kjer je menedžment odrinjen od pretežno tehničnega delokroga. Razmišljajo in odločajo o posojilih in jamstvih WB ter politikah, ki vplivajo na delovanje skupine Svetovne banke (Bakker, 1996, str. 44–48). Odbor je odgovoren za vodenje poslovanja banke in v ta namen izvajajo vsa pooblastila

---

¹ ZDA, Japonska, Velika Britanija, Nemčija, Francija, Savdska Arabija, Kitajska in Rusija.

Sveta. Funkcija izvršnega direktorja je stalna funkcija zasedanja na sedežu banke, njihova zasedanja potekajo tako pogosto, kot zahteva poslovnik banke, za sklepčnost vsake seje pa se šteje, če zaseda večina, ki ima najmanj polovico volilne pravice. Vsak izvoljeni direktor je upravičen do oddaje števila glasov, ki se nanašajo na njegovo izvolitev, vse glasove, ki jih odda, jih odda kot enoto (WB, 2010).

Podobno vlogo kot Mednarodni denarni in finančni komite v MDS ima v Svetovni banki vlogo Razvojni komite. Tudi ta je bil vzpostavljen leta 1974, njegova osnovna naloga pa je razpravljati o ključnih problemih, s katerimi se pri svojem delovanju srečuje banka, ter nadzorovanje transferjev resursov v DVR. Podobno kot v skladu, tudi ta komite nima pravice odločanja, ima pa zaradi kompetentne sestave vpliv na formalne organe odločanja brettonwoodskih institucij. Komite sestavljajo guvernerji/ministri za finance istih 24 držav, ki imajo sedež v Odboru, sestaja pa se dvakrat letno, spomladi v aprilu in jeseni v septembru (Bakker, 1996, str. 44–48).

Predsednika se imenuje za dobo 5 let. Zadolžen je za vodenje sej Odbora, vendar nima pravice glasovanja, razen v primeru izenačenosti ima odločilen glas. Lahko tudi sodeluje na sejah Sveta, vendar ne sme glasovati na takih srečanjih. Tradicionalno je predsednik iz ZDA, medtem ko je pri MDS ta pozicija rezervirana za Evropejca. Čeprav je imenovan za dobo 5 let, ga lahko Odbor tudi odstavi. Predsednik je vodja operativnega osebja banke in vodi redno poslovanje banke. Ob splošnem nadzoru Odbora je odgovoren za organizacijo, imenovanje in odpuščanje funkcionarjev in osebja. Pri njihovem imenovanju in odpuščanju predsednik, ob upoštevanju izrednega pomena varovanja najvišjih standardov učinkovitosti in tehnične pristojnosti, posveti veliko pozornost pomembnosti pridobivanja osebja po najširši geografski osnovi (WB, 2009).

Za bolj optimalno delovanje banke je ustanovljen tudi Svetovalni svet s 7 člani, ki ga izbere Svet guvernerjev. Vanj so vključeni predstavniki bančništva, trgovine, industrije, dela in kmetijskih interesov s čim širšimi nacionalnimi zastopanji. Na tistih področjih, kjer specializirane mednarodne organizacije obstajajo, je člane potrebno izbrati v soglasju s temi organizacijami. Svetovalni svet obvešča banko o vprašanih splošne politike, sestaja se enkrat letno in na drugih priložnostih, ki jih banka zahteva (WB, 2010).

Kot v vsaki organizaciji je tudi v Svetovni banki izrednega pomena osebje. Zaposluje več kot 10.000 ljudi, torej kar nekajkrat več kot MDS. Večina zaposlenih dela na sedežu organizacije v Washingtonu, vendar pa je okrog 5 % osebja razpršenega po celem svetu. Glede na velikost in raznolikost aktivnosti je tudi struktura osebja zelo pestra. Tako delajo tudi agronomi, menedžerji, strokovnjaki za telekomunikacije in zdravstveni specialisti. Čeprav je namen banke odpravljanje revščine, za kar je potrebno osredotočanje na vrsto zelo pomembnih stvari, pa prihaja tudi znotraj SB do očitkov s strani Evropejcev, da so podzastopani v primerjavi z ZDA (Bakker, 1996, str. 44–48).

Moč posamezne države oziroma njenega glasovanja je tako kot pri vseh podobnih finančnih institucijah odvisna od njenega deleža kapitala, ki ga ima posamezna država v finančni instituciji (Mrak, 2002, str. 461). Moč odločanja je odvisna od gospodarske moči posameznih držav, torej o neodvisnosti te institucije ne moremo govoriti.

Finančna sredstva, ki jih ima na razpolago, se začnejo s prispevki držav članic. Ti se od časa do časa povečujejo, vendar pa je le majhen del tega dejansko plačan (vplačani kapital tako znaša le 6 % celotnega prispevanega kapitala, vendar pa je izrednega pomena dejstvo, da lahko banka vedno opomni državo članico k poravnavi svojih dolžnosti, saj je od tega odvisen njen glas kot izredno zanesljiv kreditojemalec). Poleg prispevkov, ki igrajo le manjšo vlogo, ima banka na voljo tudi rezerve in sredstva odplačanih kreditov, ki so jih države dobile v preteklosti ter ob vračanju kreditov zadolženih držav in marž, ki jih uveljavi ob kreditiranju. Zadnja dva načina pridobivanja sredstev sta namenjena kritju operativnih stroškov, rezervam banke, del pa tudi IDA (Bakker, 1996, str. 44–48).

Svetovno banko financirajo razvite države z donacijami, od teh so v njene sklade v obdobju od 2005 do 2008 največ prispevale ZDA s 13,8 %, Združeno kraljestvo s 13,2 %, Japonska z 12,2 %, Nemčija z 8 % in Francija s 7,1 %. V obdobju od 2008 do 2011 bo k 41 mlrd. USD največ prispevalo Združeno kraljestvo, Kitajska pa bo prvič med donatorkami. Dodaten denar bo potreben za pokritje več kot 100 mlrd. USD, ki jih je banka obljubila od julija leta 2008 v obliki posojil, subvencij, investicij v finančni sektor in jamstev za zasebne projekte. Države članice Svetovne banke so razpravljale tudi o tem, ali naj bi države v razvoju in tranzicijske države dobile večjo vlogo v upravljanju institucije. Trenutno tej skupini držav pripada 44 % glasov, v skladu s ciljem Svetovne banke iz Carigrada iz oktobra 2009 pa naj bi ta delež povečali na vsaj 47 %. Odobreni delniški kapital banke je leta znašal 10 mlrd. USD po teži in čistosti, veljavni na dan 1. julija 1944, razdeljen na 100.000 delnic nominalne vrednosti 100.000 USD in na voljo za vpis samo članicam. V kolikor tako odloči banka, se lahko kapital poveča, vendar samo s tričetrtinsko večino vseh glasovalnih pravic. Vsaka od članic vpiše lastniške deleže v kapitalu banke. Najmanjše število vpisanih delnic določi banka, ki tudi rezervira kapital za vpis. Prav tako predpiše pravila, ki določajo pogoje, pod katerimi lahko članice vpisujejo delnice v odobreni kapital banke. Vpis vsake delnice se razdeli na dva dela, in sicer: 20 % se plača in jih banka uporablja za svoje delovanje, preostalih 80 % pa je predmet poziva banke le, če se njene potrebe nenadno povečajo. Od 27. aprila 1988 se je dovoljeni delniški kapital banke povečal na 1.420.500 delnic, kar je prineslo povečanje vpisa delnic pri večini držav. Največji del finančnih sredstev pa banka pridobiva na mednarodnih finančnih trgih. Na teh trgih si izposodi denar po izredno ugodnih obrestih, zahvaljujoč že od leta 1959 odlični boniteti, in sicer AAA statusu. Status izredno zanesljivega kreditojemalca ima predvsem zaradi dejstva, da ima podporo kapitala vseh držav članic. Poleg tega je takšen status tudi rezultat bankinih kreditnih bilanc, finančne politike in pa velikega povpraševanja po banki kot kreditodajalcu v primeru, da imajo države težave z odplačevanjem kreditov. Kljub vsemu pa je banka dodatno imela korist od predvidenih premikov v preferencah

investitorjev in investiranjem v rizični menedžment za pridobitev prednosti teh trendov. Vsi ti različni načini pridobivanja sredstev so omogočili, da je od leta 1946 in vplačanih 11 milijard sredstev banki uspelo narediti za 400 mlrd. USD posojil (WB, 2010).

3 VLOGA IN POMEN SVETOVNE BANKE V SODOBNEM ČASU

3.1 DEJAVNOSTI IN PODROČJA DELOVANJA SVETOVNE BANKE

Prioritetna dejavnost Svetovne banke je zmanjšati svetovno revščino. Svoja finančna sredstva in obsežne izkušnje namenja državam v razvoju za zmanjšanje revščine, povečanje gospodarskega razvoja in izboljšanje kvalitete življenja. V sodelovanju z več kot stotimi razvitimi državami Svetovna banka podpira projekte, ki pomagajo revnim državam in državam v razvoju pri investicijah v šolstvo, zdravstvo, oskrbi s čisto vodo in elektriko, v boju proti bolezni in korupciji, pri zaščiti okolja in izgradnji cest. Cilji projektov, ki jih podpira organizacija, je tudi povojna obnova držav in regij ter pomoč pri zaposlovanju (povzeto po Bobek, 1989, str. 30–42; WB, 2009; MB, 2010; Petru, 2004, str. 20–35; Bakker, 1996, str. 44–48; Brown, 1992, str. 23–34).

1. Svetovna banka je največji svetovni zunanji vlagatelj v izobraževanje

Naložba Svetovne banke v 157 projektov, v 83 državah, v izobraževanje, ki pomeni tudi naložbo v razvoj, znaša približno 33 mlrd. USD. Pri teh projektih banka tesno sodeluje z vladami, agencijami Združenih narodov, donatorji in drugimi institucijami, ki podpirajo države v razvoju v njihovih naporih za doseganje višje izobrazbe. Cilj teh projektov je, da bi vsi otroci, posebno dekleta, pridobili osnovno izobrazbo do leta 2015. Eden od projektov s tega področja se izvaja v Indiji. Osredotočen je na izobraževanje deklet, banka pa je vanj investirala več kot 1,3 mlrd. USD in tako vključila več kot 60 milijonov študentov. V Braziliji, El Salvadorju in Tobagu je banka prispevala k povečanju kvalitete izobraževanja otrok.

2. Svetovna banka je največji svetovni zunanji vlagatelj v boju proti AIDS-u

Vsak dan se z virusom HIV okuži 14.000 ljudi, polovica od njih je starih med 15. in 24. letom. Svetovna banka je namenila več kot 1,6 mlrd. USD za boj proti tej svetovni bolezni in je tako ena največjih »finančnih bojevnic« v državah v razvoju. V sodelovanju z afriškimi in s karibskimi vladami banka podpira program MAP (Multi-Country HIV/AIDS Program), ki omogoča dostopnost novo razvitih pristopov za boj proti AIDS-u. V letu 2002 so bila v okviru programa MAP afriškim državam na razpolago finančna sredstva v višini 1 mlrd. USD za razvoj preventivnih, negovalnih in zdravstvenih programov. Svetovna banka vsako leto nameni povprečno 1,3 mlrd. USD posojil za zdravje in prehrano »razvijajočemu svetu«.

3. Svetovna banka je vodilna v boju proti korupciji

Korupcija je zaviralec razvoja, ki revne »obdavči«, s pretokom javnih sredstev od le-teh, ki jih najbolj potrebujejo. Zavira investicije, javna sredstva, razvoj in enakopravnost. Na letnem zboru leta 1996 je predsednik Svetovne banke James D. Wolfensohn poudaril, da Svetovna banka ne bo dovolila korupcije v programih, ki jih podpira, temveč bo svoje lastne aktivnosti nadaljevala v smeri največje poštenosti. V ta namen je postavila stroga merila, odprla pa je tudi 24-urno telefonsko linijo za sprejem pritožb v zvezi s korupcijo. Od leta 1996 je banka sprožila več kot 600 protikorupcijskih programov in pobud v skoraj 100 državah v razvoju. Protikorupcijska strategija Svetovne banke ima 4 stebre, in sicer preprečiti nepoštenost in korupcijo v projektih in programih, ki jih financira Svetovna banka, pomagati in podpirati države v boju proti korupciji, vzdrževati protikorupcijske pisarne znotraj posameznih držav zaradi analize in podpore sprejetih odločitev, sodelovati v mednarodnem boju proti korupciji.

4. Svetovna banka podpira zmanjševanje zadolženosti

Leta 1996 sta Svetovna banka in IMF začeli pobudo za zmanjševanje zadolženosti zelo zadolženih revnih držav. 26 najbolj revnih svetovnih držav danes prejema 40 mlrd. USD, s čimer naj bi zmanjšale svojo zadolženost za eno tretjino, dve tretjini dolga pa naj bi odpravile predvsem z rebalansom proračuna, ki naj bi bil bolj socialno in človeško usmerjen. Ruanda se je na primer usmerila v povečanje vpisa v osnovno šolo in v večje zaposlovanje učiteljev, Honduras načrtuje povečanje osnovnega zdravstvenega varstva vsaj 100.000 revnim otrokom, Kamerun pa je sredstva usmeril v boj proti AIDS-u.

5. Svetovna banka je eden največjih mednarodnih investitorjev v projekte biotske raznovrstnosti

Svetovna banka je postala eden največjih investitorjev v biotsko raznovrstnost po letu 1988. Izguba biotske raznovrstnosti je skupna skrb, ki najbolj prizadene podeželsko prebivalstvo v državah v razvoju, kjer so hrana, zdravstvo, prihodek, zaposlitev in kultura odvisni od naravnih virov. Iz tega razloga se je Svetovna banka pridružila organizaciji za Mednarodno ohranitev (Conservation International), Svetovnemu okoljskemu skladu (Global Environment Facility), Fundaciji MacArthur (MacArthur Foundation) in japonski vladi, in tako skupaj prispevajo k večji zaščiti biotske raznovrstnosti v državah v razvoju. V ogroženih regijah teh držav, ki zavzemajo komaj 1,4 % celotne zemeljske površine, se namreč nahaja kar 60 % vseh raznolikih kopenskih vrst. Okoljska strategija Svetovne banke je osredotočena predvsem na spremembo podnebja, gozdove, vodne vire in biotsko raznovrstnost, za kar namenja okoli 13 mlrd. USD.

6. Svetovna banka sodeluje z drugimi organizacijami

V zadnjih šestih letih se je Svetovna banka pridružila številni skupini drugih organizacij, ki se s skupnimi močmi borijo proti svetovni revščini. V sodelovanju z vladami in s privatnimi sektorji se bori za zmanjšanje posledic segrevanja Zemlje. Sodeluje s Svetovnim skladom za divjino (World Wildlife Fund), s katerim se zavzema za ohranitev gozdov. Z Organizacijo za hrano in agrikulturo (Food and Agriculture Organization) ter Programom Združenih narodov za razvoj (The United Nations Development Programme) se zavzema za zmanjšanje lakote in revščine, za izboljšanje prehrane, zdravja in za zaščito okolja.

Sodeluje s Posvetovalno skupino za podporo revnim (Consultative Group to Assist the Poor) in 27 drugimi multilateralnimi organizacijami, s katerimi podpirajo sisteme za pomoč najrevnejšim državljanom v državah v razvoju. S sodelovanjem po vsej Afriki uspešno preprečujejo 700.000 nepremišljenih dejanj, omogočajo obdelovanje 25 mio. hektarjev plodne zemlje in med drugim letno ozdravijo ter preprečijo bolezen več kot 35 mio. ljudem.

7. Svetovna banka se zavzema za čisto vodo, dobavo elektrike in povezavo siromašnih urbanih področij s svetom

Medtem ko večina ljudi v razvitem svetu jemlje infrastrukturo samoumevno, so v mnogih predelih sveta to še vedno razkošne sanje. Skoraj 1,4 mlrd. ljudi v državah v razvoju nima dostopa do čiste vode, okrog 3 mlrd. jih živi brez osnovne higijene ali elektrike. Infrastruktura ni samo konstruiranje velikega projekta, ampak gre za osnovno potrebo, ki jo ljudje potrebujejo za vsakodnevno življenje, za posodobitev siromašnih predelov mest, oskrbo cest, ki povezujejo siromašna urbana področja s svetom. Oskrba s čisto vodo vpliva na zmanjšanje umrljivosti otrok, oskrba z elektriko prihrani veliko časa ženskam in otrokom, da jim ni potrebno skrbeti za »ogenj«, tako imajo več časa za druge aktivnosti.

Otroci lahko posvetijo več časa šoli. V Maroku je podpora Svetovne banke, pri projektu izgradnje in obnove cest, pomagala pri porastu vpisa v šole za 40 %, v Ekvadorju pa je z vlaganjem v elektrifikacijo pomagala izboljšati življenjski standard in omogočila povezavo revnih predelov s telekomunikacijo, z elektriko in internetom.

8. Pri delu Svetovne banke ima civilna družba vedno večjo vlogo

Porast civilne družbe v zadnjih dveh desetletjih je eden od najznačilnejših trendov v nacionalnem razvoju. Organizacije civilne družbe (Civil Society Organizations – CSOs) niso vplivne samo pri političnih diskusijah svetovnega razvoja, ampak postajajo pomembna povezava z novimi razvojnimi programi. Udeležba CSOs v projektih Svetovne banke je narasla iz 21 % v vseh projektih leta 1990 na 72 % v letu 2003. Svetovna banka vse bolj podpira takšne organizacije, ki delijo znanje, izkušnje in dajejo podporo investicijam.

Svetovna banka vsako leto določi podporno osnovo CSOs-u na ravni države za obnovo povojno prizadetih območij in razvoj. Njene uprave civilne družbe, v več kot 70 državnih uradih, sodelujejo in se posvetujejo s CSOs v zvezi s preventivo pri okužbi z virusom HIV, v zvezi z bojem proti korupciji in v zvezi z zaščito okolja.

9. Svetovna banka pomaga državam izogniti se sporom

Svetovna banka aktivno sodeluje z vladnimi in nevladnimi institucijami, lokalno in mednarodno, v 40 državah, ki so vpletene v spore, in pomaga povojni populaciji preprečiti ponovno nasilje. Njeno delo je usmerjeno v porast ekonomije, povojno popravilo in obnovo infrastrukture in institucij, razminiranje, ponovno združitve sprtega prebivalstva in programe za zaščito otrok. Razvija orodja in raziskave za boljše analize in razumevanje izvora sporov, pospešuje porast gospodarstva in zmanjšuje revščino, s tem pa posredno zmanjšuje nevarnost za nasilje v prihodnosti.

10. Svetovna banka je odgovorna za zaščito revnih

Mnenje Svetovne banke je, da ljudi, ki živijo v revščini, ne smemo smatrati kot pasivne, ampak kot partnerja v boju proti revščini. Način za zmanjšanje revščine je postaviti revne ljudi v ospredje in ustvariti pogoje, s katerimi pridobijo boljši dostop do informacij, vključitev in udeležbo pri odločitvah, odgovornost ter organiziranost na lokalni ravni. Danes banka podpira vrsto razvojnih projektov, za katere namenja več kot 2 mlrd. USD.

Svetovna banka je dejavna na naslednjih področjih (Goel, 2004, str. 23–44):

- kmetijstvo in razvoj podeželja,
- konflikti in razvoj,
- razvoj poslov in dejavnosti,
- gospodarska politika,
- izobraževanje,
- povzetek ključnih vprašanj v izobraževanju,
- kakovost učenja za vse,
- spretnosti, znanje za rast in konkurenčnost,
- izobraževalni sistem in rezultati,
- podpora šolstvu – banka je še naprej največji svetovni vir zunanje podpore na področju izobraževanja, v nekaterih državah je banka edini pomemben vir podpore. Banka je z analitičnim delom prispevala k svetovnemu znanju in pomagala posameznim državam oblikovati in uspešno izvajati reforme na področjih, kot so:
  - o *kakovost izobraževanja in učnih rezultatov* – nedavna raziskava je pomagala povezati kakovosti izobraževanja z gospodarsko rastjo;

- *financiranje revnih otrok, zlasti deklet* (The World Bank, 2005, str. 77–85) – banka je pomagala državam z oblikovanjem namenskih subvencij pridobiti in obdržati otroke v šoli, zlasti v podsaharski Afriki in južni Aziji;
  - *ocena vpliva* – banka zagotavlja znatno podporo za ocene učinka na področju izobraževanja;
  - *prehod iz šole na delo* – banka sodeluje z državami, da bi izboljšali povezavo med izobraževalno politiko in rezultati trga dela;
  - *zmanjšanje šolnin* – analitično delo banke in politični dialog, tako na področju izobraževanja in na finančnem upravljanju, sta spodbudila vlade za zmanjšanje ali odpravo pristojbine na primarni ravni, pa tudi politično ukrepala za povečanje dostopa do izobraževanja za revne in dekleta;
  - *zasebno-javna partnerstva* – nedavno delo na tem področju ponuja analizo za vodenje vlad za izboljšanje dostopa, kakovosti in pravičnosti v izobraževanju;
  - *ocena* – banka ponuja orodja za pomoč državam z merjenjem učnih rezultatov za izboljšanje kakovosti izobraževanja;
  - *izobraževanje* – banka si prizadeva oceniti vpliv gospodarske krize na področju izobraževanja.
- rezultati,
  - energija,
  - okolje,
  - finančni sektor,
  - spol,
  - upravljanje,
  - zdravje, prehrana in prebivalstvo,
  - industrija,
  - informacijske in komunikacijske tehnologije,
  - informacije, računalništvo in telekomunikacije,
  - mednarodna ekonomija in trgovina,
  - delo in socialne zaščite,
  - poslanstvo Svetovne banke je pomagati državam pri socialnem varstvu in delu za zmanjšanje revščine in spodbujanje pravične in trajnostne rasti s pomočjo,
  - pravo in pravosodje,
  - makroekonomska in gospodarska rast – makroekonomska stabilnost, finančna globalizacija in finančni razvoj,
  - rudarstvo,
  - zmanjšanje revščine,
  - zasebni sektor – banka se glede zasebnega sektorja osredotoča na tri temeljna področja:
    - ustvarjanje institucionalnih temeljev za učinkovitost trgov (primer: lastninske pravice, zavarovalni sistemi, upravljanje podjetij in infrastruktura finančnega trga);

- spodbujanje odprtih in konkurenčnih trgov (primer: odprti vstop, dostop do finančnih sredstev za obetavne družbe, globlji in bolj likvidni finančni trgi in odprti izstop podjetij iz finančnih trgov);
- podpora tržno zasnovanih socialnih varnostnih mrež (primer: finančni tržni instrumenti in obvladovanje tveganja za pokojnine in zavarovalne sisteme, kot tudi stanovanja za osebe z nizkimi dohodki) (WB, 2010).
- upravljanje javnega sektorja – temeljna vloga banke je pomagati vladam izboljšati delovanje v državah,
- razvoj podeželja – 75 % revnega prebivalstva živi na podeželju,
- transport – banka s prometno strategijo želi z naslednjimi pristopi promet približati razvojnim ciljem tisočletja,
- urbanistični razvoj – Svetovna banka je uvedla novo globalno strategijo urbanega razvoja, poudarja prednosti urbanizacije, povezovanje mest in zmanjševanje revščine,
- vodni viri,
- oskrba z vodo in s sanitarijami.

3.2 SESTAVA, ORGANIZIRANOST IN CILJI SVETOVNE BANKE

Posamezne postavke so bile že podane v poglavju 2.4. V nadaljevanju podajam še nekoliko bolj razčlenjene podatke o sestavi, organiziranosti in ciljih Svetovne banke (povzeto po Koch, 2000, str. 123–144; Mishkin, 2001, str. 72–78; Lindert in Pugel, 1996, str. 34–44; Leete, 2004, str. 14–29; WB, 2010; MF, 2010).

Vodstvo

Predsednik banke je odgovoren za predsedovanje sestankov odborov direktorjev in za celovito upravljanje banke. Tradicionalno je predsednik banke vedno ameriški državljan, ki ga imenuje ZDA, največji delničar v banki. Kandidata potrdi Svet guvernerjev, ki opravljajo funkcijo za obdobje 5 let z možnostjo podaljšanja mandata. Izvršni direktorji, ki zastopajo države članice banke, ki sestavljajo odbor direktorjev, imajo ponavadi dvakrat na teden sestanek za nadzor dejavnosti, kot so odobritev posojil in jamstev, nove politike, upravni proračun, strategije pomoči državam, zadolževanja in finančne odločitve. Podpredsedniki banke so glavni menedžerji. Obstaja 24 podpredsednikov, 3 predsedniki, višji podpredsednik in 2 predsednika izvršnega podpredsednika (WB, 2010; The World Bank, 2005, str. 23–26).

Glasovanje

Svetovna banka ima sistem ponderiranega glasovanja. Od držav, ki zaprosijo za članstvo, se zahteva, da podajo podatke o svojem gospodarstvu, ki so v primerjavi s podatki iz drugih držav članic, katerih gospodarstva so podobnih velikosti. Na osnovi tega se dodeli kvota in ta določa glasovalno moč. Vsaki novi državi, članici banke, se dodeli 250 glasov, plus dodatni glas za vsako delnico, ki jo ima v osnovnem kapitalu banke. 5 izvršnih direktorjev imenujejo članice s petim največjim številom delnic (trenutno so to Združene države Amerike, Japonska, Nemčija, Francija in Združeno kraljestvo). Kitajska, Ruska federacija, Savdska Arabija pa vsaka izvoli svojega izvršnega direktorja. Izvršne direktorje izvolijo preostale druge članice. Distribucija glasovalnih pravic se razlikuje od agencije do agencije, znotraj Skupine Svetovne banke (WB, 2010; The World Bank, 2005, str. 23–26).

Financiranje

Svetovno banko financirajo razvite države z donacijami, od teh so v njene sklade v obdobju od 2005 do 2008 največ prispevale ZDA s 13,8 %, Združeno kraljestvo s 13,2 %, Japonska z 12,2 %, Nemčija z 8% in Francija s 7, 1%. V obdobju od 2008 do 2011 bo k 41 mlrd. USD največ prispevalo Združeno kraljestvo, Kitajska pa bo prvič med donatorkami. Dodaten denar pa bo potreben za pokritje več kot 100 mlrd. USD, ki jih je banka obljubila od julija leta 2008 v obliki posojil, subvencij, investicij v finančni sektor ter jamstva za zasebne projekte. Države članice Svetovne banke so razpravljale tudi o tem, ali naj bi države v razvoju in tranzicijske države dobile večjo vlogo v upravljanju institucije. Trenutno tej skupini držav pripada 44 % glasov, v skladu s ciljem Svetovne banke iz Carigrada iz oktobra 2009 pa naj bi ta delež povečali na vsaj 47 % (WB, 2010).

Skupino Svetovne banke sestavljajo (MF, 2010):

- *IBRD (International Bank for Reconstruction and Development) oziroma Mednarodna banka za obnovo in razvoj (MBOR)* je največji posojilodajalec za države v razvoju in največji zbiratelj finančnih sredstev iz različnih finančnih virov. Lastniki MBOR so države članice (183), ki letno vplačujejo kvote, od velikosti katerih je odvisna glasovalna moč. Prosilci za kredit morajo biti najprej sprejeti pri sestrski organizaciji – IMF oziroma MDS (Mednarodni denarni sklad). Svetovna banka pridobiva kapital večinoma z izposojanjem na mednarodnih kapitalskih trgih.
- *IDA (International Development Association) oziroma Mednarodno združenje za razvoj je mednarodna institucija*, ustanovljena leta 1960, katere naloga je, da pomaga najrevnejšim državam, ki niso sposobne pridobiti posojila od MBOR. Tem državam ponuja posojila brez obresti z dospelostjo od 35 do 40 let, z desetletnim odlogom plačila.
- *IFC (International Finance Corporation) oziroma Mednarodna finančna inštitucija* je bila ustanovljena leta 1956 z namenom spodbujati razvoj zasebnega sektorja v državah v razvoju. Njena naloga je, da nudi pomoč pri financiranju zasebnega

sektorja, predvsem podjetjem, ki nimajo možnosti izposoje denarja na mednarodnih finančnih trgih.

- *MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency) oziroma Mednarodna agencija za zavarovanje investicij* je bila ustanovljena leta 1988 z namenom pomagati državam v razvoju pri privabljanju tujih investorjev s tem, da daje potencialnim investitorjem zavarovanje oziroma garancijo pred političnim tveganjem. Takšno tveganje se nanaša npr. na vojno, politične nemire, spremembe deviznega tečaja ipd.
- *ICSID (International Centre for Settlement of Investment Disputes) oziroma Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov* je bil ustanovljen leta 1966, njegov namen pa je omogočiti arbitražno in conciliacijsko reševanje sporov, ki nastanejo med vladami in tujimi investitorji.

Večino sredstev Svetovne banke se dobiva iz 40 držav donatork, ki dopolnijo posojilna sredstva vsaka 3 leta. Polnitve so odvisne od pravočasnega vračila posojila. Kakršne koli nepravilnosti ali zamude pa takoj prizadenejo prihodnjo kreditno sposobnost banke.

Za realizacijo osnovnih ključnih ciljev mora Svetovna banka izpolniti sedem pogojev (WB, 2010):

- izkoreniniti skrajno revščino in lakoto,
- zagotoviti osnovno izobraževanje,
- spodbujati enakosti med spoloma in krepiti vloge žensk,
- zmanjšati umrljivost otrok,
- izboljšati zdravje mater,
- boriti se proti HIV-u/AIDS-u, malariji in drugim boleznim,
- zagotoviti okoljsko trajnost.

Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad sta medvladni podpori sistemov, ki so namenjeni za izboljšanje svetovnega finančnega reda. Oba delujeta po navodilih vlad članic. Tako Mednarodni denarni sklad kot Svetovna banka imata svoj sedež v Washingtonu. Razlika je v tem, da je Svetovna banka institucija za razvoj, MDS pa deluje kot institucija v sodelovanju s Svetovno banko. Medtem ko Svetovna banka preverja pogoje in značilnosti držav v razvoju, se MDS uvaja s plačili, povračili in prejemki (WB, 2010).

Svetovna banka meni, da je naslednjih pet ključnih dejavnikov, potrebnih za gospodarsko rast in ustvarjanje ugodnega poslovnega okolja (WB, 2010):

1. krepitev vlade in izobraževanje vladnih uradnikov;
2. oblikovanje infrastrukture: izvajanje pravnih in pravosodnih sistemov za spodbujanje podjetij, varstvo osebnih in premoženjskih pravic in spoštovanje ter upoštevanje pogodb;
3. razvoj finančnih sistemov: ustanovitev močnih sistemov, ki podpirajo napredovanje od mikrokreditov do financiranja večjih poslovnih podvigov;

4. boj proti korupciji: podpora pri prizadevanju držav za odpravo korupcije;
5. raziskave, svetovanje in usposabljanje: Svetovna banka zagotavlja platformo za raziskave o razvojnih vprašanjih, svetovanje in izvajanje programov usposabljanja (na spletu, tele-/videokonference), odprta za tiste, ki jih zanima, predvsem iz znanstvenih krogov, študente, vladne in nevladne organizacije, uradnike itd.

Banka pridobiva sredstva za svoje dejavnosti predvsem s prodajo IBRD obveznic na svetovnih finančnih trgih. Dohodek IBRD ustvarja iz svoje kreditne aktivnosti s povečanjem posojil svojega vplačanega kapitala in naložb. IDA pridobi večino svojih sredstev iz 40 držav donatork, ki obnavljajo bančna sredstva vsaka 3 leta, in od vračila posojil, ki so nato na voljo za ponovna posojila.

3.3 VIRI FINANČNIH SREDSTEV IN VRSTE KREDITOV

Svetovna banka, katere najpomembnejši predstavnici sta IBRD in IDA, pomaga s finančnimi sredstvi revnim državam in državam v razvoju. Osnovni finančni vir IBRD je kapital, zadolžuje se na mednarodnih trgih kapitala, finančni vir pa predstavljajo tudi rezerve banke in odplačila kreditov držav članic, ki so jim bili odobreni v preteklih letih. Krediti, ki jih odobrava svojim državam članicam, so cenejši od kreditov regionalnih razvojnih bank, gre pa predvsem za kredite, ki se uvrščajo v skupino ugodnih komercialnih kreditov. V večini primerov je rok odplačila med 12 in 20 leti, s 3 do 5 let odloga pri začetku odplačevanja glavnice. Obrestna mera za najete kredite je variabilna, vsak najeti kredit pa mora država dolžnica zavarovati z garancijo.

Za razliko od IBRD, IDA nima svojega lastnega kapitala. Njen osnovni finančni vir so donacije predvsem držav članic iz industrijsko razvitega dela sveta. Dodatni finančni vir predstavlja še del dohodka, ki ga s svojim rednim delovanjem ustvarja IBRD in odplačila za kredite, odobrene v preteklosti. Države članice IDA morajo redno vlagati sredstva v to institucijo, te finančne donacije, ki potekajo običajno v triletnih ciklih, pa so bolj znane pod imenom IDA polnitev.

Tabela 1: IDA polnitve

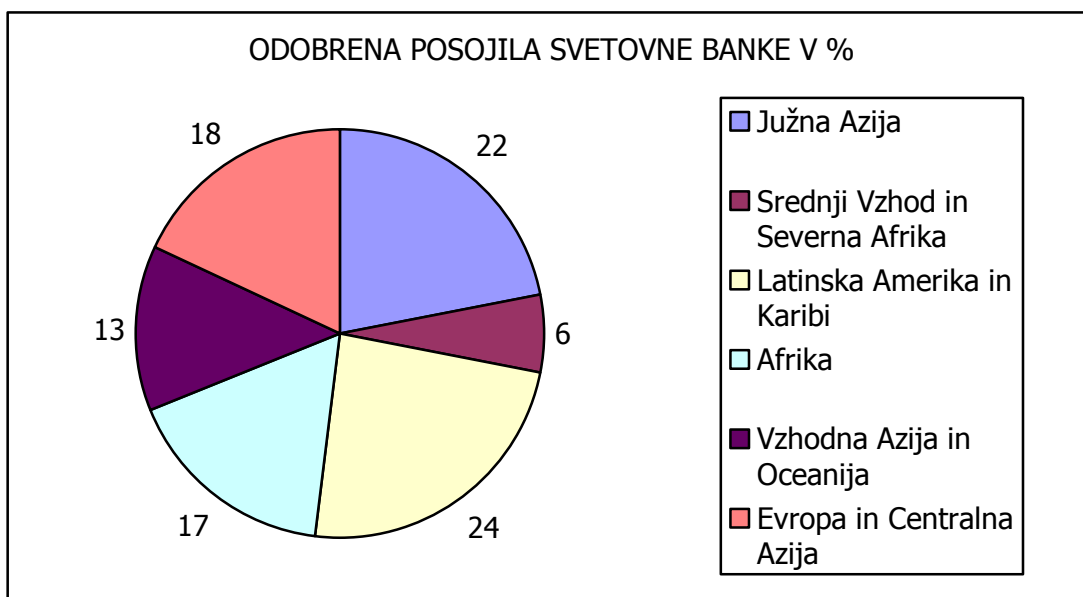
	IDA12 2000–2002	IDA13 2003–2005	IDA14 2006–2008
Lastna sredstva IDA	8,4	7,9	9,6
Prispevek IBRD	1,2	0,9	0,9
Prispevek donatorjev	12,7	11,7	13,2
SKUPAJ	22,3	20,5	23,7

Opombe: Vse vrednosti v tabeli so podane v mlrd. USD.

Vir podatkov: The World Bank Annual Report 2008, 2009, str. 40.

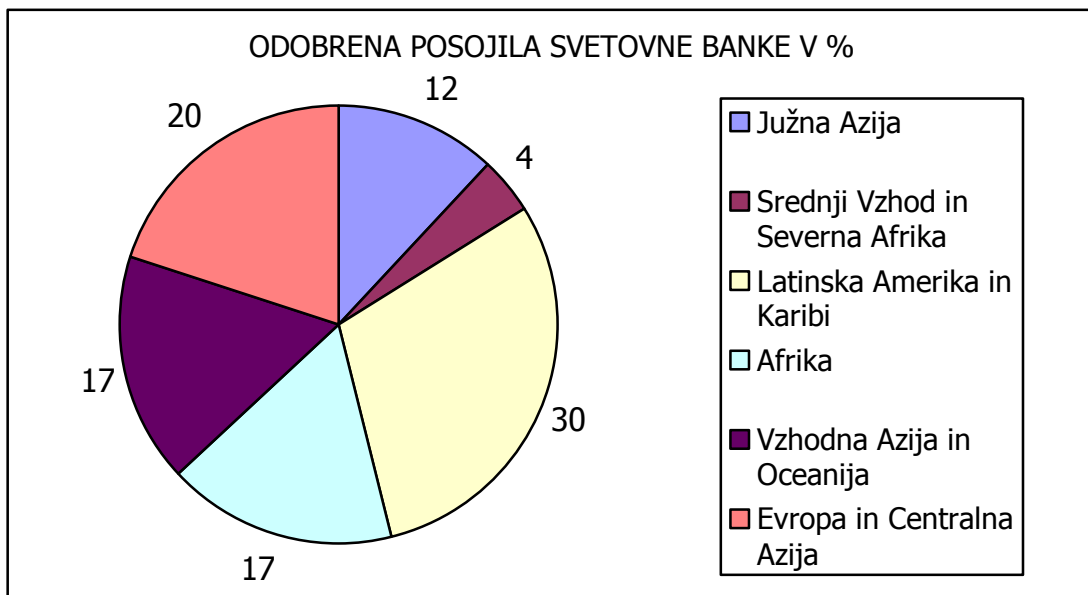
Članice IDA so revne države, ki ponavadi ne morejo najeti kreditov po tržnih pogojih, zato IDA odobrava kredite, katerih rok odplačila je med 35 in 40 leti, z desetletnim odlogom začetka odplačevanja. Zmanjševanje revščine je jedro posojil obeh institucij, predstavnic Svetovne banke, skozi investicije, ki podpirajo razvoj. V proračunskem letu 2005 je IBRD odobrila 11,2 mlrd. USD in tako podprla 99 projektov v 37 državah, IDA pa 7,3 mlrd. USD za 141 projektov v 55 državah z nizkimi prihodki.

Grafikon 1: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2005

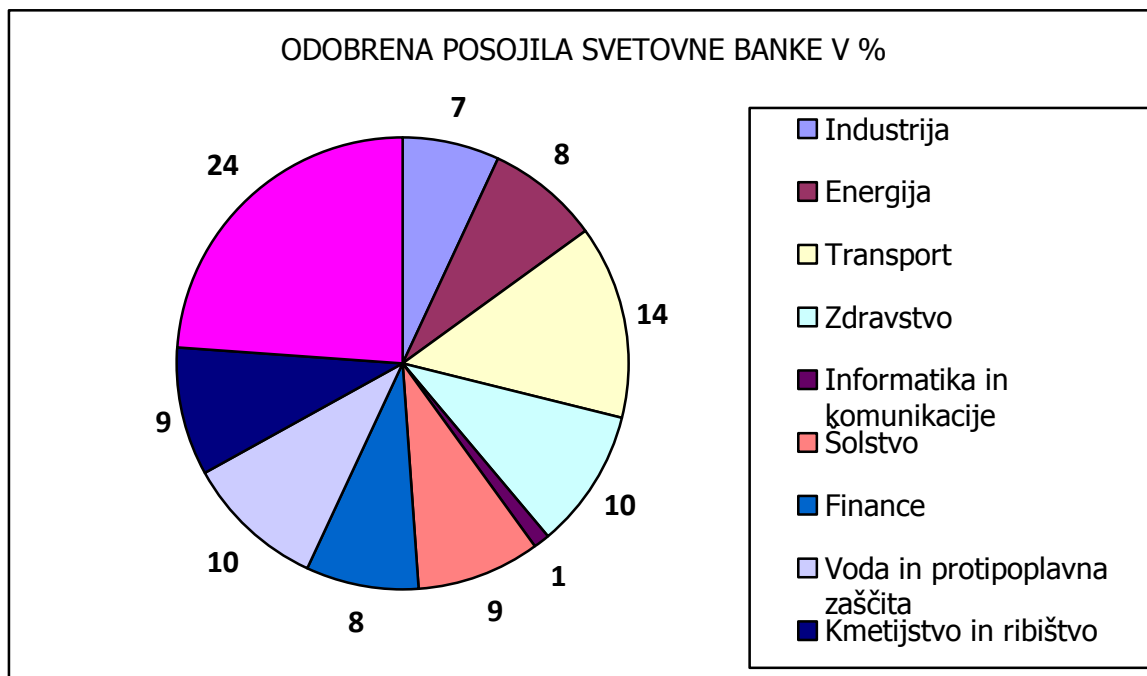
Vir podatkov: The World Bank Annual Report 2005, str. 56.

Grafikon 2: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2009

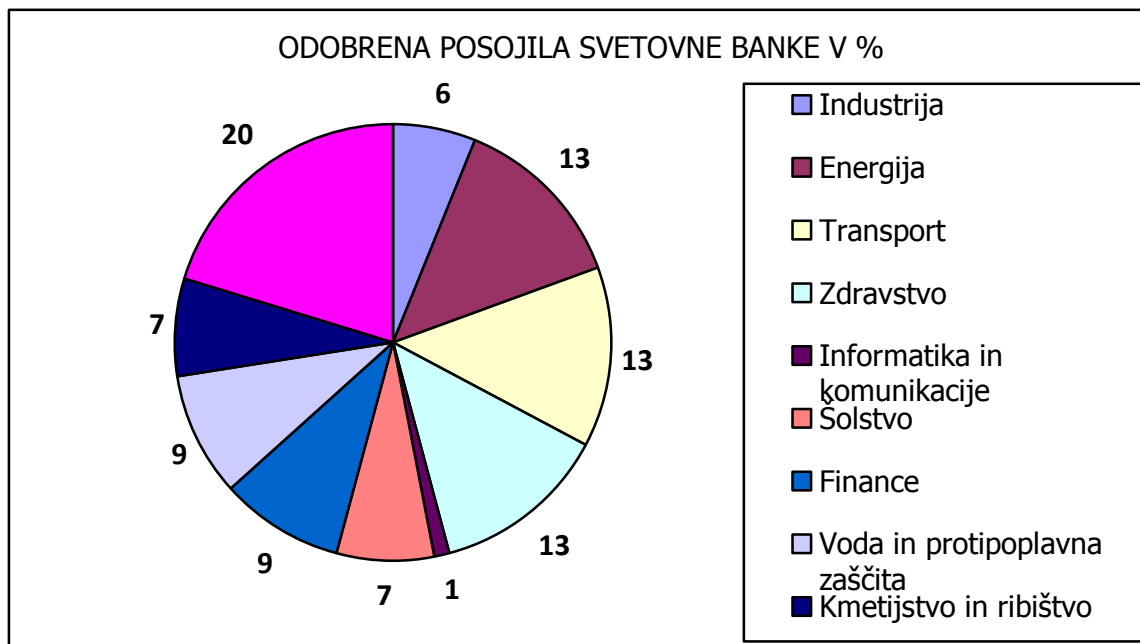
Vir podatkov: The World Bank Annual Report 2009, str. 55.

Grafikon 3: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2005 po področjih

Vir: The World Bank Annual Report 2005, str. 56.

Grafikon 4: Odobrena posojila Svetovne banke v proračunskem letu 2009 po področjih

Vir: The World Bank Annual Report 2009, str. 55.

Skupina Svetovne banke je mednarodna finančna institucija, ki jo uvrščamo med mednarodne banke za financiranje razvoja. Osnovni namen je zagotavljanje sredstev, ki jih pridobijo z zadolževanjem na mednarodnih finančnih trgih, z donacijami predvsem bogatejših držav članic in jih namenjajo za financiranje gospodarskega razvoja članic. Zmanjševanje revščine je jedro posojil Svetovne banke, skozi investicije, ki podpirajo razvoj. Na področju financiranja gospodarskega razvoja članic Svetovna banka deluje s posojili državam z namenom zagotavljanja sredstev (WB, 2010). Tako je leta 2005 odobrila za 22,3 mlrd. USD posojil, od katerih največ Latinski Ameriki 24 % in Južni Aziji 22 %; leta 2009 pa za 46,9 mlrd. USD posojil, od katerih največ ravno tako Latinski Ameriki 30 %, Evropi in Centralni Aziji pa 20 %. Po sektorjih je Svetovna banka leta 2005 odobrila največ kreditov za izboljšanje delovanja sodišč in javne uprave, in sicer 24 %, in transporta 14 %; leta 2009 pa je za 20 % zmanjšala sredstva za izboljšanje delovanja sodišč in javne uprave, transporta 13 % in jih več usmerila v energetiko in rudarstvo, tj. 13 % (leta 2005 8 %), ter 13 % v zdravstvo in druge socialne službe (leta 2005 10 %).

Tabela 2: Aktivnosti MIGA po regijah v proračunskem letu 2005

Regija	Število projektov^a	Število tehničnih pomoči^b	Znesek^c	%
Azija in Oceanija	2	9	611	12
Evropa in Centralna Azija	19	14	1300	26
Latinska Amerika	6	21	2197	43
Srednji Vzhod in Severna Afrika	2	3	167	3
Podsaharska Afrika	8	16	952	19

Opombe:

^a Število projektov, ki jih je podprla MIGA v okviru svojih zavarovalniških programov.

^b Število aktivnosti tehnične pomoči, ki jih je prevzela MIGA.

^c Vrednost izdanih zavarovalnih polic v mio. USD za določeno regijo.

Vir: MIGA Annual Report 2005, 2006, str. 23.

Tabela 3: Aktivnosti MIGA po regijah v proračunskem letu 2007

Regija	Število projektov^a	Število tehničnih pomoči^b	Znesek^c	%
Azija in Oceanija	8	28	125	9
Evropa in Centralna Azija	4	14	430	31
Latinska Amerika	6	21	501	37
Podsaharska Afrika	11	38	311	23

Opombe:

^a Število projektov, ki jih je podprla MIGA v okviru svojih zavarovalniških programov.

^b Število aktivnosti tehnične pomoči, ki jih je prevzela MIGA.

^c Vrednost izdanih zavarovalnih polic v mio. USD za določeno regijo.

Vir: MIGA Annual Report 2007, str. 3.

Tabela 4: Aktivnosti MIGA po regijah v proračunskem letu 2009

Regija	Število projektov^a	Število tehničnih pomoči^b	Znesek^c	%
Azija in Oceanija	3	12	77,1	6
Evropa in Centralna Azija	11	42	1215,9	88
Latinska Amerika	2	8	33,9	2
Srednji Vzhod in Severna Afrika	0	0	0	0
Podsaharska Afrika	10	38	50,1	4

Opombe:

^a Število projektov, ki jih je podprla MIGA v okviru svojih zavarovalniških programov.

^b Število aktivnosti tehnične pomoči, ki jih je prevzela MIGA.

^c Vrednost izdanih zavarovalnih polic v mio. USD za določeno regijo.

Vir: MIGA Annual Report 2009, str. 5.

Mednarodna agencija za zavarovanje investicij je bila ustanovljena z namenom pomagati državam v razvoju pri privabljanju tujih investitorjev s tem, da daje potencialnim investitorjem zavarovanje oziroma garancijo pred političnim tveganjem. Takšno tveganje se nanaša npr. na vojno, politične nemire, spremembe deviznega tečaja ipd. (MF, 2010). Leta 2005 je v okviru svojih zavarovalniških programov podprla 37 projektov, od tega največ v Evropi in centralni Aziji (19); leta 2007 29 projektov, od tega največ v podsaharski Afriki (11); leta 2009 pa 26, od tega največ spet v Evropi in centralni Aziji (11) ter podsaharski Afriki 10. Skladno s tem se je povečevalo tudi število tehničnih pomoči, ki je leta 2005 znašalo 63, od tega največ Latinski Ameriki (21); leta 2007 101, največ podsaharski Afriki (38); 2009 pa 100, največ spet Evropi in centralni Aziji (42), podsaharski Afriki pa 38. Vrednost izdanih zavarovalnih polic je leta 2005 znašala 5,2 mlrd. USD, od tega največ za Latinsko Ameriko (2,2 mlrd. USD); leta 2007 1,4 mlrd. USD, spet največ za Latinsko Ameriko (500 mio. USD); leta 2009 pa 1,4 mlrd. USD, tokat največ za Evropo in centralno Azijo, in sicer 1,2 mlrd. USD.

Finančna sredstva, ki jih ima Svetovna banka na razpolago, se začnejo s prispevki držav članic. Ti se od časa do časa povečujejo, vendar pa je le majhen del tega dejansko plačan, saj vplačani kapital znaša le 6 % celotnega prispevanega kapitala, vendar pa je izrednega pomena dejstvo, da lahko banka vedno opomni državo članico k poravnavi svojih dolžnosti. Poleg prispevkov, ki igrajo le manjšo vlogo, ima banka na voljo tudi rezerve in pa sredstva odplačanih kreditov, ki so jih države dobile v preteklosti, ter ob vračanju kreditov zadolženih držav in marž, ki jih uveljavi ob kreditiranju. Zadnja dva načina pridobivanja sredstev sta namenjena kritju operativnih stroškov, rezervam banke, del pa tudi IDA (Bakker, 1996, str. 44–48; WB, 2010).

Finančno stanje Svetovne banke se od leta do leta spreminja. V letih 2007, 2008 in 2009 je banka izgubo v vrednosti 140 mio. USD s pomočjo izposoje denarja po izredno ugodnih obrestih in preudarnega ravnanja pri posojanju denarja v letu 2008 beležila 1491 mio. USD dobička, ki ga je še podvojila v naslednjem letu in je znašal 3114 mio. USD (WB, 2010).

Odobreni delniški kapital banke je na začetku znašal 10 mlrd. USD po teži in čistosti, veljavni na dan 1. julija 1944, razdeljen na 100.000 delnic nominalne vrednosti 100.000 USD in na voljo za vpis samo članicam. V kolikor tako odloči banka, se lahko kapital poveča, vendar samo s tričetrtinsko večino vseh glasovalnih pravic. Vsaka od članic vpiše lastniške deleže v kapitalu banke. Najmanjše število vpisanih delnic določi banka, ki tudi rezervira kapital za vpis. Prav tako predpiše pravila, ki določajo pogoje, pod katerimi lahko članice vpisujejo delnice v odobreni kapital banke. Vpis vsake delnice se razdeli na dva dela, in sicer: 20 % se plača in jih banka uporablja za svoje delovanje, preostalih 80 % pa je predmet poziva banke le, če se potrebe banke nenadno povečajo. Največji del finančnih sredstev banka pridobiva na mednarodnih finančnih trgih, kjer si izposodi denar po izredno ugodnih obrestih, zahvaljujoč AAA statusu (WB, 2010).

MIGA je odobrila 8,7 mio. USD za dobo desetih let za zavarovanje investicije Poslovnega sistema Mercator, d. d., Slovenija (v nadaljevanju Mercator). Mercatorjeva investicija v Mercator-H, d. o. o., na Hrvaškem naj bi znašala 9,4 mio. USD, investicija pa se nanaša na postavitev treh nakupovalnih centrov v Pulju, Zagrebu in Splitu. Projekt ima pozitivne makroekonomske razvojne vplive za Hrvaško, vključujoč davek od prodaje in uvozne dajatve, pozitivnost prinašajo tudi nova delovna mesta, humanitarne in dobrodelne kampanje v obliki donacij bolnišnicam na območju Hrvaške ter Bosne in Hercegovine.

Slovensko gospodarsko in raziskovalno združenje (2008) je objavilo in podalo naslednje podatke o rasti produktivnosti Svetovne banke: Svetovna banka je na podlagi podatkov 60 tisoč podjetij objavila študijo o rasti produktivnosti v novih članicah EU, Jugovzhodni Evropi in na območju nekdanje Sovjetske zveze. Njena glavna ugotovitev je, da so nove članice iz Vzhodne in Srednje Evrope končale tranzicijo in so delujoča tržna gospodarstva, zaradi tega se morajo osredotočiti na inovacije in razvoj, da bodo dohitele starih 15 članic EU. V državah, ki so jih analizirali, se je na račun rasti produktivnosti prihodek za prebivalca povečal za 50 %. Kljub temu je prihodek na prebivalca v 10 novih članicah EU še zmeraj nižji od 50 % povprečja v starih 15 članicah EU, ta pa dosega le 70 % prihodka na prebivalca ZDA.

Ena osnovnih ugotovitev analize je, da je povečanje produktivnosti bolj prispevalo h gospodarski rasti kot kapital in delo. Rast produktivnosti je h gospodarski rasti prispevala 80 %. V novih članicah EU so podjetja k rasti produktivnosti z inovacijami, investicijami v nove tehnologije, vlaganji v izboljšanje usposobljenosti zaposlenih prispevala 70 %, prispevek ustanavljanja novih podjetij in zapiranja starih nekonkurenčnih podjetij je 20 %

in prispevek zaposlenih z zamenjavo manj produktivnih z visoko produktivnimi delovnimi mesti 10 %.

Med politikami, ki so v pristojnosti oblasti, so za rast produktivnosti ključne za zagotavljanje konkurence na trgu, ustvarjanje ugodnih pogojev za investicije, zlasti za vlaganja v inovacije, raziskave in razvoj. Pomembno vlogo ima tudi širitev poslovanja podjetij na regionalni ravni, v primeru Slovenije je to širitev na območje Zahodnega Balkana. Nasploh so najbolj produktivna in uspešna podjetja tista, ki so vključena v svetovne proizvodne verige. Analiza je tudi pokazala, da je v novih članicah EU produktivnost hitreje rasla v industriji in kmetijstvu kot v storitvenem sektorju. V industriji je rast produktivnosti posledica izboljšav v podjetjih, ki imajo večje možnosti za uvajanje inovacij. To so predvsem proizvajalci visoke tehnologije, ki zaposlujejo visoko tehnološko usposobljene ljudi, kot so proizvajalci informacijsko-komunikacijske tehnologije, pisarniške opreme, električnih in elektronskih naprav in optičnih instrumentov.

V storitvenem sektorju so produktivnost najbolj povečala podjetja s področja transporta, telekomunikacij in finančnega posredovanja. Nižjo rast produktivnosti so imela podjetja s področja trgovine na drobno. Analitiki Svetovne banke razlagajo, da je učinkovitost temeljnih storitev, kot so transport in telekomunikacije, pa tudi finančno posredništvo, ključnega pomena za povečanje učinkovitosti v drugih sektorjih in pri vključevanju podjetij na globalni trg. Storitvena podjetja rasti ne zagotavljajo samodejno, k temu precej pripomorejo tudi oblasti s svojo politiko, zagotoviti morajo zlasti liberalizacijo storitev, opraviti ovire, ki preprečujejo konkurenco, in ustvariti privlačno okolje za neposredne tuje investicije (Slovensko gospodarsko in raziskovalno združenje, 2008).

IBRD in IDA sta instituciji Svetovne banke, zadolženi za javno posojanje. IBRD zagotavlja posojila z nižjo obrestno mero srednjebogatom državam in s slabo kredibilnostjo. V fiskalnem letu 2009 je s tem zagotovila 126 projektov v vrednosti 32.9 mlrd. USD, 144 % več kot v letu 2008, ko je ta znesek znašal 13,5 mlrd. USD. IDA je na največji svetovni vir brezobrestnih posojil in subvencij za 79 najrevnejših držav, 39 od teh v Afriki. Sredstva IDA se polnijo vsaka 3 leta s strani 40 držav donatork. V letu 2009 so se donatorji zavezali k donacijam v skupni višini 14 mlrd. USD, kar pomeni povečanje za 25 % glede na leto 2008. Skozi IBRD in IDA Svetovna banka ponuja dve vrsti posojil in kreditov: za operacije razvojne politike, ki zagotavljajo financiranje institucionalnih reform, in za naložbe v razvoj projektov v številnih gospodarskih in socialnih sektorjih. Najpomembnejše razvojne teme Svetovne banke v fiskalnem letu 2009 so bile razvoj finančnega in zasebnega sektorja, človekov razvoj, upravljanje javnega sektorja, okolja in naravnih virov (WB, 2010).

3.4 AKTIVNOSTI SVETOVNE BANKE V SVETU

Trenutno se na lokacijah po celem svetu ukvarjajo z razvojnimi projekti, namenjenimi izboljšanju življenjskega standarda in zmanjševanju revščine. V fiskalnem letu 2009 je Svetovna banka omogočila izvajanje 303 projektov v skupni vrednosti 46,9 mlrd. USD v državah po vsem svetu, ki se ukvarjajo z zmanjševanjem revščine. Banka je trenutno vključena v več kot 1800 projektov v skoraj vseh sektorjih v državah v razvoju. Projekti banke so zelo raznoliki, od zagotavljanja mikrokreditov v Bosni in Hercegovini, pa projektov za dvig zavesti o problemu AIDS-a v Gvineji, izboljšanje zdravstvenega varstva v Mehiki, do pomoči Vzhodnemu Timorju pri obnovi po osamosvojitvi in pomoči Indiji pri obnovi Guajarata po uničujočem potresu (WB, 2010). Nekaj projektov je predstavljenih v nadaljevanju.

Projekt modernizacije in nadgradnje cest – Belorusija

Namen projekta je pomoč Vladi Belorusije pri prizadevanju za zmanjšanje stroškov prevoza v cestnem prometu v Belorusiji in uvedbi učinkovitega mehanizma pokrivanja stroškov pri izvajanju elektronskega cestninjenja. Sredstva projekta bodo pomagala izboljšati stanje, kakovost in zmogljivost cestnega odseka M5 in pripomogla pri prvi fazi postavitve elektronskega sistema za cestninjenje. Vrednost projekta je ocenjena na 150 mio. USD, zagotovila pa jih bo IBRD (WB, 2010).

Projekt izboljšanja vodnih zmogljivosti – Mehika

Glavni upravičenci tega projekta bodo operaterji, ki se nahajajo v mestnih skupnostih z več kot 20.000 prebivalci, pri katerih bodo ugotovljene razširitvene možnosti. Projekt bo temeljil na večji učinkovitosti, zanesljivosti in izboljšanju vode ter osnovnih sanitarnih storitvah za končne uporabnike. Zmanjšanje razpoložljivosti in poslabšanje kakovosti vode močno vpliva na najbolj ranljive skupine prebivalstva in trajnostni razvoj. Vrednost projekta je ocenjena na 100 mio. USD, zagotovila pa jih bo IBRD (WB, 2010).

Projekt pomoči za obnovo po cunamiju – Samoa

Cilj projekta je pomagati Vladi Samoe pri njenih prizadevanjih, da se skupnosti z otoka Upolu, ki jih je prizadel cunami 29. septembra 2009, preselijo in rehabilitirajo. To bo mogoče doseči z izboljšanjem infrastrukture za preselitev, izboljšanjem prometne infrastrukture in zagotovitvijo pomoči pri reševanju prihodnjih naravnih nesreč. Vrednost projekta je ocenjena na 10 mio. USD, zagotovila pa jih bo IBRD (WB, 2010).

Projekt pomoči za obnovo po cunamiju – Tonga

Cilj projekta je pomagati Vladi Tonge pri njenih prizadevanjih za povrnitev življenjskega standarda prebivalcem, ki jih je prizadel cunami leta 2009. To bo mogoče doseči z obnovo stanovanjskih hiš s pomožnimi objekti v Niuatoputapu in krepitvijo zmogljivosti za reševanje prihodnjih naravnih nesreč. Vrednost projekta je ocenjena na 5 mio. USD, zagotovila pa jih bo IBRD (WB, 2010).

Projekt vzdrževanja nujne mestne infrastrukture – Srednjeafriška republika

Sredstva projekta bodo namenjena za financiranje stroškov, povezanih s povečanjem učinkovitosti prvotnega projekta vzdrževanja nujne mestne infrastrukture z leta 2007. Povečanje obsega naložbe v oskrbo z vodo, zmanjšanje in ublažitev posledic poplav, izboljšanje cestnih povezav in tehnično pomoč za krepitev s tem povezanih institucij. To dodatno financiranje bo financiralo tudi višje stroške, ki so posledica povišanja cen cementa. Vrednost projekta je ocenjena na 34,1 mio. USD, zagotovila pa jih bo IBRD (WB, 2010).

4 SVETOVNA BANKA IN SLOVENIJA

4.1 KRATKA ZGODOVINA PREHODA IZ KOMUNIZMA V EU

V slovenskem primeru prehoda je moč zaznati tri glavne značilnosti: Prvič, postopen pristop. Slovenija se je odločila za postopen pristop predvsem iz političnih razlogov glede gospodarstva. Eden od izzivov prehoda Slovenije je, da stare elite ne le pričakujejo prehod, ampak, ko le-ta uvede pomembne spremembe že v prehodnem obdobju, vplivajo na svoj prihodnji položaj v družbi in gospodarstvu. Drugi izziv pa je na splošno previden odnos Slovencev do gospodarskih reform in doseganja soglasja v vse večjih kolektivnih odločitvah, saj je šok za gospodarstvo, ki ga je povzročila izguba jugoslovanskega trga, skupaj z nestabilno politično situacijo v Sloveniji v zgodnjem obdobju samostojnosti, okrepil nasprotovanje "big bang" pristopu.

Drugič, prehod iz regionalnega v nacionalno gospodarstvo. Drugi vidik prehoda se nanaša na prehod iz regionalnega gospodarstva (Slovenija kot del SFR Jugoslavije) v nacionalno gospodarstvo. Od osamosvojitve Slovenije leta 1991 je bilo najprej potrebno ugotoviti in ustvariti nove državne ustanove, vključno s centralno banko in nacionalno valuto, carinskim sistemom ter diplomatsko mrežo. Poleg tega so oblikovalci politik morali ustvariti gospodarske pogoje, ki bi odtehtali izgubo večjega dela notranjega trga nekdanje SFR Jugoslavije. Potrebno pa je bilo rešiti še več odprtih vprašanj, povezanih z nasledstvom Slovenije pri nekdanji SFR Jugoslaviji, z razdelitvijo zunanjega dolga kot predpogoj za popolno vključitev Slovenije v mednarodni finančni sistem in njeno članstvo v Svetovni banki, Mednarodnem denarnem skladu in Združenih narodih.

Tretjič, zapuščina nekdanje SFR Jugoslavije. Po eni strani je zapuščina gospodarskega sistema nekdanje SFR Jugoslavije imela za Slovenijo nekaj pomembnih prednosti države na prehodu. Podedovala je močno tradicijo tržnega sistema z relativno neodvisno strukturo upravljanja podjetij. Pod samoupravnim socialističnim ekonomskim sistemom nekdanje SFR Jugoslavije so bili slovenski menedžerji v veliki meri odgovorni v svojih podjetjih in neposredno izpostavljeni določeni stopnji konkurence. Po drugi strani pa je zapuščina imela tudi močne negativne učinke, in sicer neposredna posledica je bila razpršena lastniška struktura podjetja z močno vlogo notranjega lastništva, tj. menedžerjev, delavcev in upokojujencev. To je oviralo učinkovito upravljanje družb in prestrukturiranje.

Poleg tega je Slovenija nasledila veliko notranjih in zunanjih neravnovesij iz nekdanje SFR Jugoslavije. V trenutku, ko je Slovenija uvedla svojo valuto, se je inflacija povečevala, tudi več kot 30 % na mesec. Kljub temu je Slovenija dosegla velik napredek na poti tranzicije in socialno-ekonomskega razvoja. Čeprav je doslej prehod mogoče oceniti kot razmeroma

uspešen in se dohodki Slovencev približujejo tistim v Evropski uniji, pomembni izzivi ostajajo. Ti so deloma zaradi zamud pri reformah, povezanih s postopnim pristopom, vendar so kot taki tudi običajni del postopka razvoja in zorenja pri prehodu gospodarstva.

Največji izziv Slovenije na makroekonomskem področju je znižanje inflacije. Slovenija mora ohraniti splošni okvir makroekonomske politike, ki je v skladu z EU in podpira njeno članstvo, vključno s sprejetjem pravnega reda Skupnosti (celoten pravni okvir, ki se je razvijal več desetletij evropskega združevanja) in drugih institucij EU. Ta makroekonomski okvir je bistvenega pomena za zagotavljanje gospodarske stabilnosti za trajnostno rast. Z vstopom v ERM II je Slovenija izgubila svojo monetarno neodvisnost, ki je bila eden glavnih stebrov njene ekonomske politike in stabilnost v zadnjih desetih letih. Kot rezultat se Sloveniji zmanjša prostor za manevriranje. Izguba monetarne neodvisnosti poveča relativno pomembnost drugih makroekonomskih politik, kot so davčna in politika dohodkov. Pri reformi javnih podjetij sektorja ostaja strateški cilj zagotovitev zanesljive in stroškovno učinkovite oskrbe v energetske sektorju, prometu, telekomunikacijah in lokalnih storitvah. Reforme, ki potekajo v gospodarskih infrastrukturah, vključujejo več sklopov ukrepov ekonomske politike, katerih skupni imenovalec je zagotoviti razvoj tržno usmerjenih politik. Temeljno načelo vseh reform na tem področju je trženje teh storitev, prizadevanja za reforme, ki jih je treba še naprej približati stroškovno učinkoviti proizvodnji, večjo konkurenco, učinkovito ureditev in nadaljnje naložbe (WB, 2010; podobno navaja tudi Kumar, 1989, str. 12–35).

4.2 SODELOVANJE SLOVENIJE S SVETOVNO BANKO

Vlada Republike Slovenije je v letu 1997 sprejela Strategijo (CAS – Country Assistance Strategy), ki je bila osnovno vodilo za povezovanje s Svetovno banko v obdobju prehoda. Slovenija je poleg tehnične pomoči na raznih področjih v okviru Strategije pri Svetovni banki v letih 1999 in 2000 najela dve posojili: najprej za Projekt posodobitve nepremičninskih evidenc, ki je znašal 14,05 mio. EUR in je bil uspešno zaključen leta 2005, kasneje pa še za Projekt razvoja upravljanja sistema zdravstvenega varstva v Sloveniji v vrednosti 9 mio. EUR, ki se je zaključil leta 2004 z uvedbo enotnega zdravstveno-informacijskega sistema, s katerim bi bilo omogočeno boljše odločanje menedžmenta na vseh nivojih zdravstvenega varstva (MF, 2010). V letu 2008 je Svetovna banka v sklopu projekta „Doing Business“ posvetila večjo pozornost in obiskala Slovenijo, natančneje Ministrstvo za javno upravo, kamor jo je pritegnil projekt e-VEM, s katerim je Slovenija pri merjenju na področju „Starting a Business“ v istem letu napredovala za kar 83 mest. Gre za načrtno implementacijo reformiranja e-uprave s poudarkom na vzpostavitvi in delovanju portala VEM, ki preko sodelovanja državnih ustanov, prenove postopkov registracije in vpisa družb ipd. prinaša prihranke, ki na letni ravni znašajo 10.2 mio. EUR in skrajšanje časa registracije na 3 dni (MJU, 2008).

Leta 2000 je bilo na Odboru izvršnih direktorjev obravnavano poročilo, s katerim je Slovenija marca 2004 pričela z graduacijo iz skupine posojiljemalk v skupino razvitih držav. Svetovna banka je veliko prispevala k napredku strukturnih reform v Sloveniji, ki je bil nujen predpogoj za uspešen gospodarski in socialni razvoj. Po vstopu v Svetovno banko leta 1993 se Slovenija osredotoča predvsem na zagotavljanje strateškega svetovanja, podporo za izgradnjo institucij in ne toliko na posojila v velikih količinah. Slovenija je prav tako izrazila svojo stalno podporo različnim programom Svetovne banke, med drugimi Globalnemu skladu za okolje, Mednarodnemu združenju za razvoj, prevzela svojo novo vlogo prispevanja k mednarodnemu razvoju s prizadevanjem, da bi bil Center za razvoj financ uspešna regionalna institucija za spodbujanje reform v preostalih državah Jugovzhodne Evrope in jim pomagala, da dosežejo stopnjo Slovenije v razvoju.

Od vstopa v Svetovno banko v letu 1993 so obveznosti v Sloveniji znašale 129.000.000 USD za štiri projekte. Pomembno pri tem je, da se Slovenija pokaže kot aktivna udeleženka pri aktualnih vprašanjih, povezanih z bojem proti revščini, preko tako imenovane razvojne pomoči nerazvitim državam. Zato je Vlada RS v letu 2005 sprejela tudi sklep o sodelovanju pri štirinajsti polnitvi MZR, v katerega bo Slovenija v devetih letnih obrokih v letih od 2006 do 2014 vplačala 4,94 mio. EUR, kar pomeni 0,03 % delež. Sklad pomaga državam, ki niso sposobne pridobiti posojila od Mednarodne banke za obnovo in razvoj (IBRD), z donacijami in posojili brez obresti z dospelostjo od 35 do 40 let, z odlogom plačila 10 let.

Mednarodno združenje za razvoj (MZR ali International Development Association – IDA) je največji mednarodni sklad za pomoč najrevnejšim državam sveta, v okviru katerega sodelujejo vse razvite države sveta. Leta 2008 je Vlada RS dala soglasje k prispevku Slovenije tudi za petnajsto polnitev sklada MZR. Skupen znesek petnajste polnitve MZR bo rekordnih 27,3 mlrd. SDR (30,5 mlrd. EUR), od tega bo 16,5 mlrd. SDR (18,5 mlrd. EUR) zbranih s prispevki donatork. Znesek pomeni 25 % povečanje glede na štirinajsto polnitev MZR. Slovenija je tudi članica Svetovnega sklada za okolje (Global Environment Fund – GEF) od leta 1994, ko je bil ta Sklad ustanovljen za krepitev mednarodnega sodelovanja in financiranja dejavnosti na področjih ogroženosti okolja. V obdobju od leta 1998 do leta 2000 je Slovenija s prispevkom 1 mio. SDR sodelovala pri drugi polnitvi sklada (GEF Trust Fund). S tem se je vključila med donatorke in napovedala pot k razvitim. Poleg tega je Slovenija sodelovala tudi v regionalnih in globalnih projektih, za katere je GEF namenil 27 mio. USD. Njihova vrednost skupno znaša 411 mio. USD.

Slovenija je tudi sodelovala pri polnitvi, kjer je v štirih letnih obrokih v letih od 2003 do 2006 skupno vplačala 1 mio. SDR. Sodeluje pa tudi pri četrti polnitvi Sklada za svetovno okolje, in sicer z vplačilom v višini 4,97 mio. EUR, ki ga mora vplačati v štirih enakih obrokih v proračunskih letih 2007 do 2010. V skladu z načrtom plačil je RS v letu 2007 oziroma 2008 že poravnala 2 obroka v višini 1.197.500,00 EUR. Z določbami Memoranduma o sodelovanju, ki ga je Slovenija s Svetovno banko podpisala leta 2004, se je vključila tudi v financiranje Programa za odpravo rečne slepote v Afriki. Slovenija je leta

2004 v ta namen prispevala 60.000 USD, leta 2007 pa sredstva v višini 55.000 USD (MF, 2010).

Slovenija je leta 2004 postala prva od novih članic Evropske unije, ki se je ponudila, da sprejme evro, kar nakazuje na model gospodarske uspešnosti in stabilnosti v regiji. Z najvišjim BDP na prebivalca v Srednji Evropi ima Slovenija odlično infrastrukturo, dobro izobraženo delovno silo in strateško lokacijo med Balkanom in Zahodno Evropo. S strukturnimi reformami za izboljšanje poslovnega okolja z nekoliko večjo tujo udeležbo v gospodarstvu Slovenije se je znižala brezposelnost. Marca 2004 je Slovenija postala prva država v prehodu, ki je spremenila status kreditorejmalca v status partnerke donatorice v Svetovni banki. Decembra 2007 je bila Slovenija povabljena, da začne pristopni proces za vstop v OECD. Kljub gospodarskemu uspehu so davki še vedno precej visoki, delovna sila velja za dokaj neprilagodljivo, industrija pa se v vse večjem obsegu seli na Kitajsko, v Indijo itn. (WB, 2010).

4.3 PREGLED NAJPOMEMBNEJŠIH PROJEKTOV SODELOVANJA

4.3.1. Projekt oskrbe Slovenskega primorja in Istre z vodo in kanalizacijo

Projekt je obsegal dve komponenti, komponento slovenske Obale in komponento Istre, ki sta se financirali z dvema ločenima posojiloma. Obe sestavini sta vsebovali vodni in kanalizacijski del. Slednji je obsegal odpravo obstoječega pomanjkanja vode z zagotovitvijo virov in sanacijo čistilnih naprav, zagotovitvijo dodatnih zmogljivosti za oskrbo z vodo, potrebnih za širitev v turistične industrije, zmanjšanje neevidentirane porabe vode z zagotavljanjem usposabljanja in nadzora, zaščito obstoječih vodnih virov na obalnih turističnih območjih glede onesnaževanja in povečanje splošne učinkovitosti oskrbe z vodo in kanalizacijo (WB, 2010).

4.3.2. Projekt oživitve naložbene dejavnosti v Sloveniji

Po osamosvojitvi Slovenije, oktobra 1991, je bil glavni cilj Vlade RS spodbuditi privatizacijo podjetij v državni lasti. Delež dohodka v privatnem sektorju je porasel iz 11,4 % v letu 1992 na 28,5 % v letu 1995, zaposlenost v tem sektorju pa je porasla za okrog 160 %. Hiter porast zasebnega sektorja je rezultat urejenega ogrodja v tržnem gospodarstvu, ki ga je Vlada Slovenije postavila že na začetku svoje samostojne poti.

Projekt oživitve naložbene dejavnosti v Sloveniji ima korenine v letu 1993, ko je Slovenija najela pri IBRD posojilo v vrednosti 80 mio. USD za prestrukturiranje podjetniškega in bančnega sektorja. Osnovni namen projekta za prestrukturiranje podjetniškega in bančnega sektorja (Enterprise & Financial Sector Adjustment Loan Project) je bil nuditi primerno in odgovarjajočo podporo Sloveniji pri izvršitvi učinkovite reforme v

gospodarstvu in finančnem sektorju. Z najetim posojilom je Slovenija pospešila privatizacijo in rekonstrukcijo ter razvoj močnega finančnega sektorja. Pri projektu je šlo za dve komponenti, in sicer za gospodarsko in komponento tehnične podpore. Gospodarska komponenta se je nanašala na podporo Vlade pri ekonomski reformi, kjer je šlo za:

- privatizacijo družb v državni lasti, spremembo njihove lastniške strukture in za razvoj zasebnega sektorja;
- prestrukturiranje bank, povečanje urejenosti in nadgradnjo bančnega sistema in privatizacijo bank;
- ureditev trga delovne sile in okrepitev socialne varnosti.

Pri komponenti tehnične podpore je šlo za dolgoročno in kratkoročno financiranje svetovalcev ter za pomoč pri izobraževanju na področjih, pomembnih za uspešno izvedbo vladnega programa reform. Projekt se je zaključil konec leta 1995, glede na petnajstletni rok odplačila, s petletnim moratorijem in glede na obrazložitev finančnih načrtov za proračunsko leto 2003, s strani Ministrstva za finance, bo odplačan leta 2008.

Po uspešno končanem projektu je IBRD 25. julija 1996 odobrila novo posojilo v vrednosti 49,3 mio. USD za projekt oživitve naložbene dejavnosti v Sloveniji, ki se je zaključil julija leta 2000. Posojilo so pridobile Nova Ljubljanska banka v vrednosti 23 mio. USD, SKB banka v vrednosti 19,7 mio. USD in Banka Celje v vrednosti 6,6 mio. USD. Banke so bile izbrane na osnovi svojega vpliva na slovenski prostor ter glede na finančno stanje in moč (Petru, 2004, str. 24).

4.3.3. Projekt opuščanja ozonu škodljivih snovi v Sloveniji

Slovenija je od leta 1992 vključena v mednarodne aktivnosti za zaščito ozonskega plašča. S sprejetjem Montrealskega protokola² in Londonskega amandmaja leta 1992 je tudi Slovenija pristopila k izvajanju protokola. Vlada Slovenije je leta 1994 sprejela Program opuščanja ozonu škodljivih snovi v Sloveniji in kot pomoč pri realizaciji tega programa je konec leta 1995 z IBRD podpisala sporazum o dodelitvi 6,2 mio. USD nepovratnih sredstev iz Svetovnega okoljskega sklada (Global Environment Facility Trust Fund), celotna sredstva za omenjeni projekt pa so znašala 9,7 mio. USD. Pri projektu so sodelovali Ministrstvo za okolje in prostor, Gospodarska zbornica Slovenije in Ekološko razvojni sklad Slovenije kot finančni posrednik, ki je prevzel vlogo nadzornika nad postopki nabave opreme za posodobitev tehnoloških procesov ter nad črpanjem odobrenih nepovratnih sredstev. Ozonu škodljive snovi, predvsem klorofluorogljikovodiki oziroma freoni, so bile v preteklosti široko v uporabi. Freoni so se največkrat uporabljali kot hladivo v hladilni in klimatizacijski tehniki, penilno sredstvo pri proizvodnji izolacijskih pen, potisni

---

² Montrealski protokol (16. september 1987) se nanaša na uporabo snovi, ki škodujejo ozonskemu plašču. Je primer mednarodnega sodelovanja med vladaми držav, znanstveniki, tehnološkimi strokovnjaki, industrijo in nevladnimi organizacijami pod pokroviteljstvom Združenih narodov in predstavlja zgled za reševanje mednarodnih okoljevarstvenih problemov.

plin v aerosolih in kot izvrstno topilo za raztapljanje maščob. Spuščanje teh snovi v zrak povzroča razpad ozona in s tem tanjšanje ozonske plasti, to spoznanje pa je pripeljalo tudi do mednarodnega sodelovanja in do sprejema Dunajske konvencije o varstvu ozonskega plašča, ki je bila sprejeta leta 1985. Omenjeni projekt je bil razdeljen na dva dela, in sicer na podprojekt institucionalne krepitve ter na šest investicijskih podprojektov, za katere je bilo podjetjem dodeljenih 5,4 mio. USD za investicije v ozonu neškodljive tehnologije. V tem delu je sodelovalo 6 slovenskih podjetij, in sicer LTH Škofja Loka, kateremu je bilo odobreno 1,754 mio. USD sredstev, Gorenje Servis Velenje 126.000 USD, Krka Kozmetika Novo mesto 414.000 USD, Lek Ljubljana 1,777 mio. USD, Trimo Trebnje 1,153 mio. USD in Labod Kemična čistilnica in pralnica Ljubljana, ki je porabila dodeljena sredstva v višini 181.000 USD.

Ekološko razvojni sklad Slovenije je s svojim predstavnikom v Enoti za izvedbo projekta sodeloval s strokovno pomočjo in svetovanjem tudi pri podprojektu institucionalne krepitve. V letu 1997 in spomladi 1998 je organiziral izvedbo 11 štiridnevnih tečajev usposabljanja za pravilno ravnanje s hladivi v hladilni in klimatizacijski tehniki, v zvezi s tem je bil izdan tudi priročnik Pravilno ravnanje s hladivi v hladilni in klimatizacijski tehniki. V letu 1997 so v okviru projekta organizirali mednarodno delavnico o topilih in tehnologijah, ki nadomeščajo ozonu škodljive snovi, ravno tako so za predstavnike upravnih organov, inšpektorje in zaposlene v carinskih službah organizirali še delavnico o izvajanju zakonodaje o snoveh, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča. Projekt je bil zaključen konec junija 1998, kljub zaključku pa Slovenija nadaljuje z upoštevanjem zahtev Montrealskega protokola, saj le tako pomaga pri obnovi ozonskega plašča (Petru, 2004, str. 20).

4.3.4. Projekt varovanja okolja iz leta 1996

Cilji projekta so (WB, 2010):

- zmanjšati koncentracije trdnih delcev (na manj kot 10 mikronov v premeru) in žvepovega dioksida skupaj s škodo za zdravje, povezano z izpostavljenostjo onesnaženemu zraku;
- zbiranje, organiziranje in upravljanje informacij za razvoj in načrtovanje rabe prostora zlasti na območjih v Sloveniji, ki doživljajo hiter razvoj. Projekt je sestavljen iz dveh glavnih delov:
  - o zmanjšanje onesnaževanja zraka, kar je zagotovilo posojila za pretvorbe goriv za okoli 6.500 gospodinjstev in okoli 65 gradbenih izvajalcev v obdobju treh let, v katerem je bilo izplačano posojilo banke. Ta posojila so se uporabila za uporabo čistejših goriv za ogrevanje in toplo vodo;
  - o geografski informacijski sistem (GIS), ki je vključeval naslednje:
    - vzpostavitev centralnega Geografskega informacijskega centra;
    - ustanovitev skupine za razvoj trga za spodbujanje uporabe GIS, da bi povečali ozaveščenost za zagotavljanje pomoči na regionalni

- ravni, med vladnimi agencijami in službami ter domačimi in tujimi industrijskimi in trgovskimi uporabniki storitev;
- vzpostavitev formalnih standardov (v skladu z mednarodnimi standardi) o zbiranju podatkov, uporabi in vzdrževanju podatkov in skladnost zagotavljanja kakovosti ter da informacijski sistem deluje v skladu z mednarodnimi standardi in vzpostavitev lokalnega centra za usposabljanje.

4.3.5. Projekt registracije nepremičnin 1999

Vodenje ustrezne nepremičninske politike zahteva urejene evidence nepremičnin, ki so ena od podlag za delovanje trga z nepremičninami in eden prvih pogojev za uspešnejši prehod v tržno gospodarstvo. Enotno evidentiranje nepremičnin in kakovostni podatki o nepremičninah so podlaga za gospodarjenje s prostorom, vodenje zemljiške politike, vrednotenje in obdavčitev nepremičnin, prostorsko opredeljevanje podatkov, statistična izkazovanja in za druge namene. Nepovezane evidence o nepremičninah in nezadostno prilagajanje novim potrebam še povečujejo razlike med evidencami, zato je treba sisteme evidentiranja nepremičnin prenavljati usklajeno in celovito. Sedanji podatki o nepremičninah zaradi neaktualnosti, medsebojne nepovezanosti in nepopolnosti ne zadovoljujejo vedno večjih potreb uporabnikov in zavirajo uspešen razvoj. Poleg vsebinske prenove in dopolnitve je treba dosedanje sisteme tudi tehnološko prenoviti. Celotni sistem podatkov o nepremičninah bo popolnoma zaživel šele ob vzpostavitvi in informatizaciji treh osnovnih evidenc o nepremičninah: zemljiškega katastra, katastra stavb in zemljiške knjige.

Posojilo za projekt je odobrila med drugimi tudi IBRD. Njegov namen je evidentiranje najpomembnejših večnamenskih podatkov o vseh nepremičninah. Cilj projekta je omogočiti podporo aktivnostim v kmetijstvu, gozdarstvu, ravnanju z naravnimi viri, omogočiti podporo prostorskemu načrtovanju in stanovanjski politiki, statističnim obdelavam, ekologiji, geodeziji in drugim. Namen projekta je tudi urediti slovensko zakonodajo na področju upravljanja z nepremičninami tako, da bi bila čim bližje uveljavljeni zakonodaji držav članic Evropske unije. Na področju evidentiranja nepremičnin je projekt usmerjen operativno, pri vrednotenju nepremičnin in financiranju stanovanjske gradnje pa je predvsem razvojno naravnano.

Oktober 1998 je Vlada Slovenije za izvedbo projekta imenovala Programski svet, ki ima združevalno in povezovalno vlogo na področju razvoja nepremičninskih evidenc. Operativno se je projekt začel izvajati v začetku leta 2000, ko je bil sprejet Zakon o ratifikaciji sporazuma o posojilu (Projekt za posodobitev evidentiranja nepremičnin) med Slovenijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, končal pa naj bi se do julija 2005. Projekt pokriva naloge 4 ministrstev (Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za pravosodje) in Vrhovnega sodišča Slovenije ter obsega 8 podprojektov:

1. Zemljiški kataster in kataster stavb;
2. Zemljiška knjiga;
3. Razvoj sistema registracije stanovanj;
4. Zajem in spremljanje rabe kmetijskih zemljišč;
5. Razvoj sistemov obdavčenja in vrednotenja nepremičnin;
6. Financiranje stanovanjske gradnje in reforma hipotekarnega bančništva;
7. Priprava zakonodaje na področju lastništva nepremičnin;
8. Podpora koordinaciji projekta in strateške študije.

Vrednost projekta je 27,07 mio. EUR, od tega je IBRD odobrila 14,05 mio. EUR posojila, 10,02 mio. EUR je prispevala država sama iz proračuna, 3 mio. EUR sredstev pa je iz programa PHARE.³ Rezultati projekta bodo zaradi svoje aktualnosti imeli pomemben vpliv na delovanje države kot tudi na življenje slehernega posameznika, saj se bo povečala možnost učinkovitejšega in uspešnejšega upravljanja z nepremičninami. Urejen sistem evidentiranja nepremičnin povečuje zanesljivost podatkov, dolgoročno zmanjšuje stroške evidentiranja nepremičnin in zagotavlja preprostejše pridobivanje podatkov za državne organe in posameznike ter za pravne osebe kot uporabnike podatkov (Petru, 2004, str. 25).

---

³ Program PHARE je bil ustanovljen leta 1989. Je pobuda Evropske unije, ki zagotavlja državam Srednje in Vzhodne Evrope finančno pomoč. Slovenija je postala upravičena do pomoči iz programa PHARE leta 1992.

Tabela 5: Pregled finančnih sredstev po podprojektih in letih v EUR

Podprojekt	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Skupaj
A	1.287.722	2.456.214	1.324.873	964.532	1.456.334	1.012.722	8.502.397
B	234.534	23.456	923.345	1.324.527	2.889.345	3.345.232	8.740.439
C	10.345	76.938	623.443	600.390	53.234	0	1.364.350
D	560.876	120.458	599.324	323.876	670.321	389.345	2.664.200
E	876.234	20.459	489.234	63.498	50.342	45.876	1.545.643
F	5.345	10.560	7.234	23.321	0	0	46.460
G	10.345	4.234	2.304	0	0	0	16.883
H	400.345	743.234	444.234	354.349	349.265	240.234	2.531.661
Skupaj	3.385.746	3.455.553	4.413.991	3.654.493	5.468.841	5.033.409	

* Finančni podatki so podani le približno, zaradi preračunavanja iz USD v EUR ter zaradi relativno velikih vrednosti.

A – Zemljiški kataster in kataster stavb

B – Zemljiška knjiga

C – Razvoj sistema registracije stanovanj

D – Zajem in spremljanje rabe kmetijskih zemljišč

E – Razvoj sistemov obdavčenja in vrednotenja nepremičnin

F – Financiranje stanovanjske gradnje in reforma hipotekarnega bančništva

G – Priprava zakonodaje na področju lastništva nepremičnin

H – Podpora koordinaciji projekta in strateške študije

Vir: Interno gradivo Geodetske uprave Republike Slovenije, 2006.

4.3.6. Zemljiški kataster in kataster stavb

Nosilna institucija podprojekta sta Ministrstvo za okolje in prostor ter Geodetska uprava Slovenije, sestavljajo pa ga štirje sklopi:

- *Prenova informacijskega sistema vodenja nepremičninskih evidenc:* Namen prenove je vzpostaviti enoten informacijski sistem za podporo poslovanju nepremičninskih evidenc Geodetske uprave Slovenije in ostalih povezanih nepremičninskih evidenc, vzpostaviti povezavo z ostalimi obstoječimi evidencami Geodetske uprave Slovenije glede na obstoječe zakonske zahteve. Z uresničitvijo tega sklopa se pričakuje poenostavitev postopkov vzdrževanja, boljša povezava podatkov tako med nepremičninskimi evidencami (zemljiški kataster, kataster stavb in register prostorskih enot) kot z ostalimi evidencami (dejanska raba, vrednotenje nepremičnin, zemljiška knjiga) in enostavnejša podpora in vzdrževanje sistema.
- *Izdelava digitalnih katastrskih načrtov:* Slovenija je že pred začetkom Projekta posodobitve evidentiranja nepremičnin razpolagala z delom katastrskih načrtov v digitalni obliki. V okviru projekta so bili v letu 2000 izdelani digitalni katastrski načrti za okoli 550.000 zemljišč, v letu 2001 za okoli 670.000 zemljišč, v letu 2002 pa še za okoli 800.000 zemljišč. Do konca leta 2002 so bili izdelani taki načrti za vseh 5,1 milijona zemljišč, kolikor jih je v Sloveniji. Rezultate podprojekta se uporablja pri poizvedovanju oziroma nalogah, ki so vezane na prostor oziroma zemljišče. Načrti se uporabljajo kot podpora aktivnostim v kmetijstvu in gozdarstvu, cilj pa je tudi uporaba v prostorskem načrtovanju, ravnanju z naravnimi viri, v statističnih obdelavah itd.
- *Izdelava digitalnih ortofoto načrtov:*⁴ Namen je bil izdelati digitalne ortofoto načrte za celotno Slovenijo v takem obsegu, da ti načrti ne bodo nikjer starejši letnik izdelave kot leto 1997. Izdelano je bilo 1600 listov digitalnih ortofoto načrtov, ki se nahajajo na podatkovnem strežniku Geodetske uprave Slovenije in so bili takoj uporabljeni v okviru Projekta posodobitve evidentiranja nepremičnin pri zajemu rabe tal, v fazi transformacije digitalnih katastrskih načrtov na podlagi ortofotov in v fazi kontrole zajema zgradb.
- *Fotogrametrični⁵ zajem podatkov o stavbah:* Cilj je zajeti fotogrametrične podatke o vseh stavbah v Sloveniji. O vsaki zajeti stavbi so določeni osnovni podatki, lokacijski podatki in podatki za povezavo z zemljiškim katastrom in registrom prostorskih enot. V letu 2001 sta bili fotogrametrično zajeti dve tretjini vseh stavb v Sloveniji, v letu 2002 še okrog 510.000 stavb.

⁴ Digitalni ortofoto načrt je skeniran aeroposnetek, ki je z upoštevanjem centralne projekcije posnetka in digitalnega modela reliefa transformiran v državni koordinatni sistem. Digitalni ortofoto načrt ustreza območju enega lista načrta 1:5000. Aeroposnetki se uporabljajo za vizualno kontrolo. Skupaj z digitalnimi katastrskimi načrti podajo uporabniku dobro informacijo o prostoru.

⁵ Zajemajo se relativno trajne stavbe, običajno s stenami, pokrite s streho in zasnovane za posamezne določene namene uporabe in so večje od 4 m² ter segajo vsaj 2 m nad zemeljsko površino.

V letu 2002 se je začel tudi vpis podatkov v kataster stavb v skladu s sprejetim Pravilnikom o vpisih v kataster stavb. Podatki o stavbah in delih stavb se zbirajo v centralni bazi katastra stavb, ki je povezana z registrom prostorskih enot in zemljiškim katastrom, predvsem za izvedbo nalog v povezavi z vpisom lastninske pravice stavb in stanovanj (Petru, 2004, str. 29).

4.3.7. Zemljiška knjiga

Nosilna institucija podprojekta je Vrhovno sodišče Slovenije. Namenjen je predvsem odpravi zaostankov na zemljiškooknjižnih sodiščih. Glede na to, da so na nekaterih zemljiškooknjižnih sodiščih zaostanki veliki, je velika tudi potreba po vzpostavitvi ažurne zemljiške knjige.

V letu 2001 se je z uporabo računalniške tehnologije začel sistematični prenos zemljiškooknjižnih vložkov v elektronsko zemljiško knjigo. Konec leta 2001 je v elektronskem okolju delovalo 29 % vseh vložkov v državi, marca 2002 pa že 35 % ali 422.177 vložkov. Najuspešnejša sodišča so pred zaključkom informatizacije, saj imajo v elektronsko zemljiško knjigo prenesenih že 80 % zemljiškooknjižnih vložkov, saj se tedensko v elektronsko zemljiško knjigo prenese preko 7000 vložkov. Na vseh okrajnih sodiščih so nameščeni računalniki, ki jih stranke uporabljajo za vpogled v elektronsko zemljiško knjigo, s tem pa je zagotovljena taka stopnja usklajenosti, ki pomeni občutne prihranke pri izdaji izpiskov in posredovanju informacij strankam. Glede na to, da je namen podprojekta predvsem odprava zaostankov na zemljiškooknjižnih sodiščih, je bilo treba v ta namen preučiti možne postopke za sodobnejšo organizacijo dela glede na novosti, ki jih prinaša računalniško vodenje zemljiške knjige. V sklopu podprojekta se izvaja tudi študija, kako optimizirati in racionalizirati postopke dela in pretok informacij na zemljiškooknjižnih sodiščih, v ta namen izdelana programska aplikacija pa bo omogočila uporabnikom elektronsko vlaganje predlogov in elektronsko naročilo zemljiškooknjižnega izpiska. Takšen način vlaganja predlogov je bistveno hitrejši in pomeni prihranek časa tudi za sodišče, vse to pa vodi k cilju odpraviti zaostanke. (Petru, 2004, str. 30).

4.3.8. Razvoj sistema obdavčenja in vrednotenja nepremičnin

Glavni namen podprojekta Razvoj sistema obdavčenja in vrednotenja nepremičnin, katerega nosilna institucija je Ministrstvo za finance, je razviti nov sistem davka na nepremičnine, saj slabosti s tega področja v praksi pogosto pripeljejo do neenotne in nepravične obdavčitve nepremičnin ter ovirajo povečanje prihodkov občin iz tega vira. V okviru podprojekta naj bi se pripravile podlage za poenotenje sistema obdavčitve nepremičnin, veliko aktivnosti pa je namenjenih spodbujanju posodobitve in izpopolnitve nepremičninskih evidenc, s tem pa se podprojekt neposredno navezuje na večino drugih

podprojektov v okviru Projekta posodobitve evidentiranja nepremičnin. Podprojekt se je operativno začel izvajati sredi leta 2000, zaključil pa naj bi se ob koncu leta 2004 oziroma formalno sredi leta 2005, do takrat je bil namreč postavljen rok za uvedbo novega sistema davka na nepremičnine. V okviru podprojekta je že bila izdelana mednarodna primerjava sistemov davka na nepremičnine v Evropi. Davek na nepremičnine je namreč najbolj razširjena oblika obdavčevanja in v večini držav je to eden glavnih virov prihodka lokalne ravni ali deljen prihodek med lokalno in centralno ravno oblasti. Izdelana je bila analiza obravnave nepremičnin v obstoječem davčnem sistemu Slovenije. V začetku leta 2002 je bil izdelan prvi delovni osnutek zakona o davku na nepremičnine. Glavni izvlečki tega osnutka so:

- obdavčitev nepremičnine kot stvari, s čimer naj bi se uvedel davek na objekt in ne davek na osebno lastnino zavezanca za plačilo davka – lastnika nepremičnine;
- prihodki iz davka na nepremičnine naj bi ostali vir občinskih proračunov;
- davčna osnova naj bi bila določena s tržno vrednostjo nepremičnin, ugotovljeno na podlagi metodologije za množično vrednotenje nepremičnin;
- davčna stopnja naj bi bila relativno nizka, vendar dovolj visoka, da bi občinam zagotovila ohranitev oziroma malenkostno povečanje prihodkov glede na obstoječ sistem obdavčitve nepremičnin;
- davčni zavezanec naj bi bil lastnik nepremičnine, lastništvo pa bi bilo mogoče dokazovati tudi s primerno listino o pridobitnem naslovu. Davčna obveznost naj bi bila vezana na obstoj nepremičnine, ki naj bi se ugotavljal na podlagi evidentiranja nepremičnine v ustrezen kataster.

Cilj podprojekta je torej pripraviti pravno podlago za uvedbo sistema vrednotenja nepremičnin, z namenom ugotoviti njihove tržne vrednosti, s tem pa bo dana tudi podlaga za določitev davčne osnove, pripraviti pravno podlago za uvedbo davka na nepremičnine, s katero bodo natančno definirani predmet obdavčitve, davčna stopnja, davčne olajšave in drugi potrebni elementi novega sistema. Nov sistem davka na nepremičnine bo omogočil poenotenje dveh sedanjih med seboj nekonsistentnih sistemov obdavčenja nepremičnin, davek od premoženja in nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča. Pričakuje se, da bo v novem sistemu davčno breme enakomernejše in bolj pravično razporejeno med različne zavezanca za plačilo davka, obenem pa bodo prihodki enakomernejše razporejeni med različne občine. Nov sistem vrednotenja in obdavčenja nepremičnin bo prispeval k večji urejenosti trga z nepremičninami, pospešil bo gospodarski razvoj na lokalni ravni, povečal bo prihodke občin iz tega vira, zato bo potreben prispevek države v obliki finančne izravnave občinam nižji, kar pomeni tudi razbremenitev državnega proračuna (Petru, 2004, str. 31).

4.3.9. Projekt razvoja upravljanja sistema zdravstvenega varstva

S projektom razvoja upravljanja sistema zdravstvenega varstva v Sloveniji v vrednosti 9 mio. EUR, ki se je zaključil leta 2004 z uvedbo enotnega zdravstveno-informacijskega sistema, je bilo omogočeno boljše odločanje menedžmenta na vseh nivojih zdravstvenega varstva. Ta projekt je podprl vlado pri ohranjanju učinkovitosti zdravstvenega sistema glede na negativne demografske in epidemiološke trende, sestavljajo ga pa naslednji sklopi (WB, 2010):

- prvi sklop se nanaša na izboljšanje poslovanja Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, tako ureja spremembo plačilnih mehanizmov za primarno, sekundarno in terciarno oskrbo, upravljanje zdravstvenega varstva na institucionalni in nacionalni ravni in izboljšanje učinkovitosti zdravstva;
- vzpostavitev in izboljšanje zdravstvenih standardov za ekonomske, statistične in druge vrste informacij v tem sektorju;
- izvajanje integriranega sistema zdravstvenih informacij zaradi podpore drugim državnim sistemom ter upravljanje usklajevanja in financiranja projektov.

4.4 POGLED V PRIHODNOST

Svetovna banka veliko energije namenja pospeševanju napredka pri razvojnih ciljih tisočletja. Največ obveznosti so si, glede razvojnih ciljev tisočletja, svetovni voditelji na konferenci v Johannesburgu zadali glede cilja okoljske trajnosti. Oblikovali so tri cilje za prihodnost (WB, 2009):

- preko globalnega partnerstva pospešiti integracijo načel trajnostnega razvoja v politike in programe, ki se nanašajo na okoljske vire, zmanjševanje izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010 in obnovo ribje populacije do leta 2015;
- prepolovitev deleža ljudi brez varne pitne vode do leta 2015;
- doseganje znatnega izboljšanja življenja za vsaj sto milijonov prebivalcev revnih sosesk do leta 2020.

Ustanovitev, širitev, razvoj in učinkovito upravljanje zavarovanih območij bo imelo ključno vlogo v vseh zgoraj naštetih ciljih. Od zadnjega kongresa o parkih leta 1992 se je število zavarovanih področij povzpelo iz 7.000 na 63.000 in od nekaj manj kot 5 % svetovne površine zemljišča na več kot 11 %. Svetovna banka se je odločila, da bo naravno bogastvo v 5 let trajajočem projektu tudi ovrednotila z denarjem. Ovrednotili naj bi ekosisteme in zneske, pridobljene na podlagi orodja za prikaz popolne ekonomske slike okolja, vključili v državne proračune (prvi državi, ki ta sistem že usvajata, sta Indija in Kolumbija). S tem predvideva veliko zmanjšanje onesnaževanja okolja. Kot največji mednarodni vir financiranja projektov biotske raznovrstnosti in ena od izvedbenih agencij Svetovnega sklada za okolje Svetovna banka igra veliko vlogo pri omogočanju sredstev za izvedbo projektov na tem področju od investicij v same projekte (do sedaj več kot 200

projektov) pa do naložb v krepitev institucij in inovativnega sistema upravljanja in vodenja. Ta prizadevanja prispevajo konkretne načine za uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja (WB, 2010).

Globalizacija je bistveno zaznamovala naš čas, saj je odpravila ovire za prost pretok idej, blaga, kapitala in ljudi ter s tem ustvarila nove možnosti, ki jih prej ni bilo mogoče ustvariti. Na drugi strani pa ni zajela vseh, saj mnogi ostajajo na obrobju napredka in še naprej zaostajajo. Izključenost iz kolesja napredka pa pomeni še večjo nevarnost revščine, podhranjenosti, večjo okoljsko škodo, zato se banka največ osredotoča na kategorijo prebivalstva, ki največ trpi zaradi globalizacije. Leta 2000 je organizacija Združenih narodov razvila 8 razvojnih ciljev tisočletja glede zmanjšanja lakote in bolezni, zmanjšanje revščine za polovico in zagotavljanje osnovnih storitev za revne do leta 2015 in le z rešitvijo teh ciljev in odpravo velikih razlik med prebivalci različnih regij Sveta se bo človeštvo premaknilo v boljšo prihodnost s trajnostnim razvojem za vse (WB, 2010).

Slovenija je že več kot 10 let nazaj podpisala Konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah, vendar obveznosti, ki izhajajo iz te konvencije izpolnjuje v majhni meri, kar pomeni, da smo z raziskavami in s pripravljenostjo za spremembe zaostali najmanj 10 let za ostalimi razvitimi državami. Ob prekomerni porabi naravnih virov in hitri rasti prebivalstva smo že priča velikemu spreminjanju podnebja, kar je največ opaziti pri izrazito naraščajočem pojavu suš, poplav in velikih neurij, ki po celem svetu terjajo desetkrat več žrtev, kot jih je v vojnah. Ekstremne podnebne spremembe pa same po sebi neposredno ogrožajo pridobivanje sredstev za preživetje, zadostno količino kakovostne hrane, prebivališča in dostop do drugih materialnih dobrin. Znano je dejstvo, da blaginja današnje populacije resno ogroža blaginjo prihodnjih generacij predvsem na področjih dostopnosti energije, gospodarskega razvoja, stopnje zaposlenosti, tržnih poti, zavarovalniških politik, turističnih tokov in drugih materialnih vidikov preko celega Sveta. Zato je blažitev podnebnih sprememb največji okoljski, razvojni, politični, pa tudi etični izziv, s katerim se mora človeštvo čimprej soočiti. Poročilo World Energy Outlook predvideva, da se bodo svetovne emisije toplogrednih plinov povečale za 52 % do leta 2030 in da se bodo na račun tega katastrofe še stopnjevale, zato je potrebno do leta 2012, glede na Kjotski sporazum, nujno pričeti z zmanjševanjem izpustov toplogrednih plinov in s prilagajanjem na nove podnebne spremembe. Na tem področju je Skupina Svetovne banke dejavna s projekti zelene energije, to je izkoriščanje naravnih virov, kot so veter, sonce in geotermalna energija; ohranjanje biotske raznovrstnosti, projekti opuščanja in prestrukturiranja iz zastarelih proizvodnih obratov v modernejšo in bolj napredno industrijo ipd. (WB, 2009).

Tabela 6: Tipi prilagajanj na podnebne spremembe v prihodnosti

		Vnaprej	Kot reakcija na podnebne spremembe
Naravni sistemi			- spremembe ekosistema - migracije
Kmetijski sistemi	Privatni sektor	- diverzifikacija pridelave - zavarovanja - sprotno prilagajanje	- drago obnavljanje - sprememba aktivnosti - relokacija pridelave
	Javni sektor	- zgodnje obveščanje - priprava strategije - zakonodaja	- odškodnine - relokacija aktivnosti

Vir podatkov: <http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/krf/61945F3137873F3AC12570BD002FB45A?OpenDocument>.

Pri sodelovanju s Svetovno banko lahko za uveljavljanje svojih ciljev Slovenija uporabi številne prednosti, kot so majhnost države, s katero lahko manj opazno deluje v smeri uresničitve svojih prioritet; s strateško pomembno lego med Vzhodno in Zahodno Evropo lahko v določeni meri določa smer določene politike določene države; z vse večjim številom visokokvalificiranih kadrov deluje na vse več pomembnih področjih gospodarskega razvoja države, kot tudi regije, predvsem se Slovenija usmerja v storitvene dejavnosti, s tem pa se uvršča med najuspešnejša tranzicijska gospodarstva. V okviru sodelovanja s Svetovno banko se v prihodnosti kažejo tendence sodelovanja na področju zagotavljanja strateškega svetovanja in podpore za izgradnjo institucij, nekaj pa na področju posojil.

Medtem ko kratkoročno situacija s Slovenijo v objemu svetovne krize zgleda nenevarna, se mora na srednji rok, kot tudi dolgoročno, za rešitev potencialnih problemov in že ustvarjenih izzivov v prihodnosti spopasti z naslednjimi nalogami (WB, 2010):

- ohraniti restriktivno fiskalno politiko zaradi zadrževanja inflacije;
- se spopasti z izzivi staranja prebivalstva;
- izboljšati fleksibilnost in učinkovitost javne porabe;
- pospešiti izvajanje politik, ki spodbujajo rast produktivnosti, fleksibilnost delovne sile in povečanje njene udeležbe v procesih;
- okrepiti nadzor bank zaradi preprečevanja tržnih in kreditnih tveganj in anomalij.

Koristi sodelovanja med Slovenijo in Svetovno banko se kažejo največ v uspešno zaključenih projektih, nekaj od teh je navedenih spodaj (WB, 2010):

- pri Projektu posodobitve nepremičnin je bil rezultat zadovoljiv, tveganje je bilo zmerno, posojilojemalec zadovoljen, manjše nezadovoljstvo je nastalo zaradi

sodelovanja med Geodetsko upravo RS in Vrhovnim sodiščem, kar je povzročilo težave v koordinaciji med ustanovama v prvih letih izvajanja projekta;

- pri Projektu razvoja upravljanja sistema zdravstvene oskrbe je bil rezultat ravno tako zadovoljiv in najverjetneje trajnosten, potrebno pa je sprotno vlaganje in izboljševanje sistema;
- pri Projektu varovanja okolja je splošno doseganje ciljev ocenjeno kot zelo zadovoljivo z zelo veliko možnostjo za trajnostni učinek projekta. Delovalo se je predvsem na področjih spodbujanja naložb v okolje, zmanjševanja onesnaževanja zraka ipd. Poudarek Svetovne banke je bil na tem, da se v prihodnosti tega projekta ne bi več izvajalo, v kolikor bi se z zdajšnjim uvedlo zadosti mehanizmov za trajnostno varovanje okolja.

5 ZAKLJUČEK

Svetovna banka je pomembna inštitucija z velikim vplivom na svetovni ravni, s tem tudi na Slovenijo. Odnos Svetovne banke in Slovenije je dvostranski, kar pomeni moč vpliva ene strani na drugo in obratno. S tem, ko je Slovenija prešla iz skupine posojilojemalk v skupino razvitih držav, je naredila velik korak v smeri aktivnega angažmaja na svetovnem trgu in pridobila tudi svoj delež v Skupini Svetovne banke. S tem je pridobila tudi določeno moč pri odločanju o organiziranju, uvajanju in izvajanju programov, storitev in politik te skupine ter s tem možnost za uveljavljanje svojih interesov v Sloveniji sami in po svetu.

Slovenija je postala članica Svetovne banke na podlagi Zakona o članstvu Republike Slovenije v Mednarodni finančni korporaciji, Mednarodnem združenju za razvoj, Mednarodni banki za obnovo in razvoj in Mednarodni agenciji za zavarovanje investicij 25. februarja 1993. Slovensko gospodarstvo je nato doseglo solidno rast, v povprečju 3,9 % od leta 1997 do leta 2005, pri čemer se izogiba večjih makroekonomskih neravnovesij, ki so značilna za večino drugih gospodarstev v tranziciji. Stroga fiskalna in monetarna politika je prispevala k izjemni stabilnosti, ki omogoča gospodarstvu, da uživa tako zunanje kot notranje ravnovesje z uravnoteženim davčnim proračunom in odprto zunanjo trgovino. Od leta 1996 je država imela enomestno inflacijo in vzdrževala skoraj uravnotežen tekoči račun. Stopnja brezposelnosti, ki je pod povprečjem za regijo, je ostala približno 6 %–7 % od leta 1997. Nedavna gospodarska uspešnost ostaja močna, kot posledica hitre rasti bruto investicij in potrošnje gospodinjestev, vendar pa je upočasnitev mogoče pričakovati kot posledico zmanjševanja davčnih prihodkov za boj proti inflaciji. Za premagovanje prihodnjih izzivov mora država rešiti štiri glavne naloge: ohraniti restriktivno fiskalno naravnost k brzdanju inflacije tveganja, se ukvarjati z izzivi staranja prebivalstva ter ob tem izboljšati fleksibilnost in učinkovitost javne porabe, pospešiti izvajanje politik, ki spodbujajo rast produktivnosti, prožnost dela in sodelovanja, ter okrepi bančni nadzor, ki varuje pred tržnim in kreditnim tveganjem. Kot razvojni partner Slovenija prispeva k Mednarodnemu združenju za razvoj (IDA) in ima kot članica Skupine Svetovne banke tudi dejavno vlogo v regionalnih in multilateralnih institucijah. Kot del strategije pomoči Skupine Svetovne banke v Sloveniji je Agencija za tuje investicije (FIAS), skupni projekt Svetovne banke in IFC, preučila, ali so bili institucionalni, pravni in regulativni okviri primerni za privabljanje zasebnih naložb v infrastrukturo. FIAS je vladi tudi svetoval spodbujanje aktivnega sodelovanja zasebnega sektorja pri financiranju infrastrukturnih projektov. Svetovalne storitve FIAS so pomagale razjasniti in določiti politične možnosti za poznejše parlamentarne odločitve. Koristi sodelovanja med Slovenijo in Svetovno banko se kažejo največ v uspešno zaključenih projektih, kjer je trend napredovanja v gospodarskem razvoju pozitiven, na primer najnovejši – Projekt posodobitve nepremičnin, kjer je bil rezultat zadovoljiv, tveganje je bilo zmerno, posojilojemalec zadovoljen; pri Projektu razvoja upravljanja sistema zdravstvene oskrbe je bil rezultat ravno tako zadovoljiv in najverjetneje trajnosten, potrebno pa je sprotno

vlaganje in izboljševanje sistema; pri Projektu varovanja okolja je splošno doseganje ciljev ocenjeno kot zelo zadovoljivo z zelo veliko možnostjo za trajnostni učinek projekta.

Svetovna banka je veliko pripomogla k napredovanju Slovenije v ekonomskem in socialnem razvoju z reformami, ki jih je podprla tako finančno kot tudi tehnično in v obliki nasvetov. Tako bo Slovenija tudi v prihodnje sodelovala v programih Svetovne banke, kot so Program za odpravo rečne slepote, v Svetovnem skladu za okolje, Mednarodnem združenju za obnovo in razvoj, preko globalnega partnerstva pospeševala integracijo načel trajnostnega razvoja v politike in programe, ki se nanašajo na okoljske vire, zmanjševanje izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010, obnovo ribje populacije do leta 2015, prepolovitev deleža ljudi brez varne pitne vode do leta 2015, doseganje znatnega izboljšanja življenja za vsaj sto milijonov prebivalcev revnih sosesk do leta 2020; prav tako bo še naprej spodbujala reforme v državah Jugovzhodne Evrope pri doseganju enake razvitosti, kot jo ima Slovenija sama. Leta 2004 je Svetovna banka, na pobudo Georgea Sorosa, skupaj z Evropsko komisijo in Institutom za odprto družbo, obdobje med letoma 2005 in 2015 razglasila za „desetletje Romov“. Program, v katerega je vključena tudi Slovenija, predvideva veliko finančno podporo za dvig življenjske ravni Romov v 8 državah Srednje in Vzhodne Evrope (Madžarska, Hrvaška, Slovaška, Češka, Makedonija, Srbija, Romunija, Bolgarija). Vodila ga bo svetovna banka, vključene pa bodo tudi vlade omenjenih držav, romski predstavniki in mednarodne institucije.

Včlanitev v Skupino Svetovne banke je za Slovenijo pravilna in močna odločitev, s katero si bo Slovenija utrjevala svoj gospodarski vzpon ne samo na lokalnih in regionalnih trgih, ampak tudi v celem svetu. Včlanitev v svetovno organizacijo takšnega kova lahko prinese največ pozitivnih in minimalno oziroma zanemarljivo število negativnih učinkov za Slovenijo. Morebitne slabosti odločitve o včlanitvi se kažejo predvsem v kratkoročnem pomanjkanju sredstev za upravljanje domačega trga, ki pa se dolgoročno večkratno poplačajo z dolgoročnimi učinki vloženih sredstev za pomoč državam v razvoju in najrevnejšim pri graditvi kupne moči, zdravstva, higiene, dostopa in upravljanja vodnih virov, ohranitvi okolja; z učinki izpolnjenih zahtev s strani Svetovne banke glede gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja ter podporo pri uresničevanju ciljev tisočletja na področjih, kjer smo projekte Svetovne banke že zaključili, kot na področjih, ki jih v prihodnje še bomo.

LITERATURA

1. BAKKER, Age F. P. International financial institutions. Longman, London, 1996.
2. BOBEK, Dušan. Sodobna banka. Obzorja, Maribor, 1989.
3. BROWN, B. Stewart. The United States and the Politicization of the World Bank: issues of international law and policy. John Wiley & Sons, London, 1992.
4. GOEL, V. Kumar. Innovation systems: World Bank support of science and technology development. The World Bank, Washington, 2004.
5. KOCH, T. William in MACDONALD, S. Stuart. Bank Management. The Dryden Press, Fort Worth, 2000.
6. KRUGMAN, R. P. in Obstfeld, M. International economics: theory and policy. Addison Wesley Longman, New York, 2000.
7. KUMAR, A. Mednarodni ekonomski odnosi: pojmi, organizacije, sporazumi. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1989.
8. LEETE, R. Adequate Housing: A Human Right and a Millennium Development Goal. Kuala Lumpur, 2004.
9. LINDERT, P. H. in PUGEL, T. A. International economics. Irwin, Chicago, 1996.
10. MISHKIN, Franklin. The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Addison. Wesley Longman, Boston, 2001.
11. MRAK, M. Mednarodne finance. GV založba, Ljubljana, 2002.
12. PETRU, M. Sodelovanje Republike Slovenije z mednarodnimi finančnimi institucijami – Skupina Svetovne banke, Celje, 2004.
13. The World Bank, Evaluating a decade of World Bank gender, Washington D. C., 2005.
14. The World Bank, Getting to know the World Bank: a guide for young people, Washington D. C., cop. 2005.
15. The World Bank, The World Bank research program: 2000: abstracts of current studies, Washington D. C.: 2000.

VIRI

1. 24ur.com. Svetovna banka: Slovenija mora povečati svojo konkurenčnost. URL: »<http://24ur.com/novice/slovenija/svetovna-banka-slovenija-mora-povecati-svojo-konkurencnost.html>«. 12.01.2010.
2. AFP. IMF in Svetovna banka: Svetovno gospodarstvo izhaja iz krize. URL: »<http://www.iusinfo.si/DnevneVsebine/Novice.aspx?id=45538>«. 12.01.2010.
3. Britannica. Ocena tehnološke sposobnosti slovenskih podjetij po modelu Svetovne banke. URL: »<http://www.britannica.com/bps/additionalcontent/18/25314688/OCENA-TEHNOLOKE-SPOSOBNOSTI-SLOVENSКИH-PODJETIJ-PO-MODELU-SVETOVNE-BANKE>«. 10.12.2009.
4. BATTAILE, G. William. 2001 annual review of development effectiveness: making choices. The World Bank, Washington, 2002.
5. Delo. Svetovna banka: Brezposelnost bo v letu 2010 še rasla. URL: »<http://www.delo.si/clanek/89371>«. 14.12.2009.
6. Dobro jutro. Svetovna banka v pomoč podjetjem pri prestrukturiranju dolgov. URL: »<http://www.dobrojutro.net/novice/svet/130019/?apage=2>«. 25.01.2010.
7. Doing Business with the World Bank. URL: »<http://www.buyusa.gov/worldbank/>«. 09.02.2010.
8. E-revija. Svetovna banka in ZN: Gospodarstvo bo le počasi okrevalo. URL: »<http://www.erevija.com/novica/1878484/Svetovna-banka-in-ZN:Gospodarstvo-bo-le-pocasi-okrevalo>«. 24.01.2010.
9. Evropa. Svetovna banka napoveduje globalno recesijo v letu 2009. URL: »http://www.evropavspletu.si/World_bank_svetovna,429,3147,1.html«. 09.03.2009.
10. Infonet. Projekti v tujini. Projekti Svetovne banke v tujini. URL: »<http://www.infonet.si/referencni-projekti/tujina/projekti-svetovnebanke.asp>«. 27.01.2010.
11. Millennium development goals. URL: »<http://ddp-ext.worldbank.org/ext/GMIS/home.do?siteId=2>«. 09.02.2010.
12. MZF. Obisk predsednika Svetovne banke, Jamesa D. Wolfensohna ob graduaciji Slovenije. URL: »http://www.mf.gov.si/slov/mediji/2004/spor1_12_03_04.htm«. 11.04.2004.
13. MZJU. MJU Svetovni banki predstavilo projekt e-VEM. URL: »<http://www.mju.gov.si/si/splosno/cns/novica/article/14/9372/?cHash=c178ca9718>«. 18.12.2009.
14. PETRU, M. 2004. Sodelovanje Republike Slovenije z mednarodnimi finančnimi institucijami – Skupina Svetovne banke. Diplomsko delo. Celje: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

15. Poslovni utrip. Svetovna banka za letos napoveduje 2,9 % upad BDP. URL: »<http://www.poslovni-utrip.si/?p=2543>«. 26.01.2010.
16. Primorski dnevnik. Svetovna banka in ZN: Gospodarstvo bo le počasi okrevalo. URL: »<http://www.primorski.it/stories/STA/87633/>«. 25.01.2010.
17. Računovodja.com. Svetovna banka: Slovenija izboljšala pogoje poslovanja. URL: »<http://www.racunovodja.com/sta/Novica.aspx?id=113804>«. 06.01.2010.
18. Realt 5000. MDS in Svetovna banka odobrila dokapitalizacije program ukrajinskih bank! URL: »<http://www.realt5000.com.ua/news/utf/sl/802442/>«. 23.01.2010.
19. Slovensko gospodarsko in raziskovalno združenje, 2008. URL: »<http://www.google.si/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.unimb.si%2Fdokument.aspx%3Fid%3D13076&rct=j&q=svetovna%20banka%20podatki&ei=3PyiTM7wFpP0OcqCtMwD&usg=AFQjCNEMICufaWZsWSpHyJE8uQ-Q3xyQSA&cad=rja>«. 27.9.2010.
20. STA. IMF in Svetovna banka: Kriza se spreminja v človeško nesrečo. URL: »<http://www.findinfo.si/dnevnevsebine/Novice.aspx?id=8063>«. 4.12.2009.
21. Šola za življenje. Svetovna banka promovira splav. URL: »http://www.solazazivljenje.si/novice/svetovna_banka_promovira_splav.html«. 20.07.2008.
22. The World Bank. About. URL: »<http://web.worldbank.org/>«. 12.12.2009.
23. Times. Slovenija bo prispevala več za IMF. URL: »<http://www.times.si/cluster/b4072543b7/index.html>«. 12.01.2010.
24. Vzajemci.com. Svetovna banka znižala gospodarsko napoved za Rusijo. URL: »http://vzajemci.com/vz_article.php?ArticleID=20178«. 10.11.2009.
25. Wikipedia. Svetovna banka. URL: »http://sl.wikipedia.org/wiki/Svetovna_bank«. 06.12.2009.
26. WOLFENSOHN, D. James. Voice for the world's poor: selected speeches and writings of World Bank president James D. Wolfensohn, 1995–2005. The World Bank, Washington, 2005.
27. World Bank Group. URL: »<http://www.worldbankgroup.org/>«. 09.02.2010.